

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Evropská unie a obchodní vztahy se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří
European Union and Trade Relations with the African, Caribbean and Pacific States

Student:

Martina Štefánková

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

Ostrava 2010

Zadání bakalářské práce

Student:

Martina Štefánková

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6210R004 Eurospráva

Specializace:

00 Eurospráva

Téma:

Evropská unie a obchodní vztahy se zeměmi Afriky, Karibiku a
Tichomoří
European Union and Trade Relations with the African, Caribbean and
Pacific States

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika zahraničního obchodu
3. Obchodní politika Evropské unie a její specifika pro země Afriky, Karibiku a Tichomoří
4. Analýza obchodních vztahů mezi Evropskou unií a Jižní Afrikou
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ADAMCOVÁ, L.; GOMBALA I. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. 117 s. ISBN 80-245-0152-X.

KRUGMAN, P. R.; OBSTFELD, M. *International economics: Theory and Policy*. 8th ed. Boston: Pearson Addison-Wesley, 2009. xxviii, 706 s. ISBN 978-0-321-55398-0.

ZLÝ, B. a kol. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2008. 234 s. ISBN 978-80-248-0592-4.

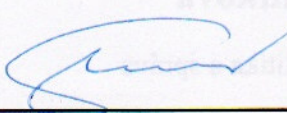
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

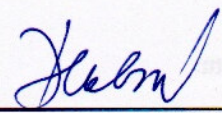
Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2009

Datum odevzdání: 07.05.2010

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracovala samostatně.

7. 5. 2010

Martina Štefánková

Martina Štefánková

V této bakalářské práci bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní doc. Ing. Lence Fojtíkové, Ph.D. za pomoc během zpracovávání bakalářské práce a především za odbornou konzultaci.

Obsah

Úvod.....	1
1 Charakteristika zahraničního obchodu	2
1.1 Vývoj teorií mezinárodního obchodu	3
1.2 Faktory ovlivňující zahraniční obchod	7
1.3 Funkce zahraničního obchodu	8
1.4 Zahraničně obchodní politika a její nástroje	10
1.5 Shrnutí	12
2 Obchodní politika Evropské unie a její specifika pro země Afriky, Karibiku a Tichomoří .	13
2.1 Pozice Evropské unie ve světovém obchodě	14
2.3 Společná obchodní politika Evropské unie.....	17
2.4 Obchodní vztahy Evropské unie s rozvojovými zeměmi	19
2.5 Charakteristika zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří	20
2.6 Vývoj vzájemných hospodářských vztahů Evropské unie se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří.....	22
2.7 Obchodní výměna mezi zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří a Evropskou unií	27
2.8 Shrnutí	29
3 Analýza obchodních vztahů mezi Evropskou unií a Jižní Afrikou	30
3.1 Charakteristika regionu Jižní Afriky a jeho integrační podmínky	30
3.2 Integrační seskupení v Jižní Africe	34
3.3 Obchodní vztahy Evropské unie a integračních seskupení regionu Jižní Afriky	39
3.4 Komoditní struktura vývozu a dovozu mezi Evropskou unií a regionem Jižní Afriky..	43
3.5 Přístup Evropské unie k nejméně rozvinutým zemím regionu Jižní Afriky.....	44
3.6 Shrnutí	45
Závěr	47
Seznam použitých zdrojů a literatury	49
Seznam zkratk a symbolů	
Seznam obrázků, grafů a tabulek	
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	

Úvod

Cílem bakalářské práce je přiblížit Evropskou unii z pohledu obchodního a vymezit obchodní politiku Evropské unie vůči zemím Afriky, Karibiku a Tichomoří. Analyzovat, jak se vzájemné obchodní vztahy vyvíjely a jaká je jejich komoditní struktura. Dále analyzovat vzájemné obchodní vztahy mezi Evropskou unií, zeměmi regionu Jižní Afriky a existujícími integračními seskupeními. Cílem je také přiblížit význam obchodních vztahů pro oba zúčastněné.

Úvodní kapitola bakalářské práce se zaměřuje na zahraniční obchod z obecného pohledu. Přibližuje význam zahraničního obchodu a jeho vývoj v minulosti skrze existující teorie. Tato kapitola vymezuje zahraniční obchod ze všech možných hledisek a to jak prostřednictvím faktorů ovlivňujících zahraniční obchod, jednotlivých funkcí, tak zahraničně obchodní politiky a jejím nástrojům, kterými disponuje.

Další kapitola se věnuje obchodní politice Evropské unie a jejím specifikům pro země Afriky, Karibiku a Tichomoří. Nejprve je vysvětlen význam Evropské unie, její vývoj a pozice ve světovém obchodě na základě srovnání s dalšími obchodními velmocemi. Poté práce vymezuje společnou obchodní politiku Evropské unie, zaměřuje se na změny, jež pro ni přinesla Lisabonská smlouva a dále na obsah této politiky. Pozornost se dále upíná k obchodním vztahům Evropské unie s rozvojovými zeměmi a k charakteristice rozvojových zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří. Práce podrobně definuje vzájemně uzavřené dohody a nahlíží do vývoje vzájemných vývozu a dovozu a do hlavních vyvážených produktů do Evropské unie ze zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří.

Poslední kapitola navazuje na předchozí vzájemnou obchodní spolupráci Evropské unie se zeměmi regionu Jižní Afriky. Úvodní subkapitoly obecně pohlíží na region Jižní Afriky a to pomocí integračních podmínek, které jsou v tomto regionu přítomny, integračních seskupení, které zde vznikly s pohledem na míru úspěšnosti a také vývoje základních ekonomických ukazatelů zemí regionu Jižní Afriky. Dále je analyzován vývoj vzájemných obchodních vztahů v procentuálním vyjádření a komoditní struktuře. Bakalářská práce zakončuje pohledem na preferenční přístup EU k zemím regionu Jižní Afriky, které jsou součástí nejméně rozvinutých zemí světa. Práce byla zpracována převážně na základě analýz.

1 Charakteristika zahraničního obchodu

Když před mnoha staletími lidé začali směňovat zboží za zboží, později zboží za zlato a ještě později zboží za peníze, možná si tehdy ani neuvědomovali, že stojí u zrodu prvních obchodních vztahů. V jednotlivých historických etapách společnosti docházelo k rozvoji výrobních sil. Postupem času byl položen základ pro zahraniční obchodní vztahy.

V obecném pojetí obchodu lze tuto formu směny realizovat na třech úrovních. Pokud jsou smluvními stranami prodávající a kupující, realizují mezi sebou maloobchodní typ směny. Uskutečňuje-li se obchod mezi dodavatelem a odběratelem, jedná se o velkoobchod. Posledním typem je zahraniční obchod, jak uvádí Fojtíková (2009).

Zahraniční obchod (ZO) je jakákoliv forma obchodu uskutečňována přes hranice státu. Lze tedy říci, že kdokoli na území daného státu obchoduje s kýmkoliv na území jiného státu, je součástí zahraničního obchodu. Zahraniční obchod je jedním z důsledků dělby práce a je s určitostí jednou z nejstarších forem vnějších ekonomických vztahů.

K rozvoji zahraničního obchodu, v různých vývojových etapách, přispěli pazourek, jantar, zlato, drahokamy a nakonec i peníze. Svůj nedílný podíl měli také objevitelské cesty jako obeplutí Afriky, objevení Ameriky a Austrálie. V současnosti ZO nabývá stále větší důležitosti a je jen na rozhodnutích daných subjektů s jakou mírou se do něj zapojí. Stupeň zapojení souvisí s otevřeností ekonomiky, jakou daný stát preferuje:

- **Otevřená ekonomika** – má-li národní hospodářství četné obchodní a investiční vztahy v zahraničí.
- **Uzavřená ekonomika** – pokud má národní hospodářství minimální četnost obchodních vztahů v zahraničí.

Míra otevřenosti ekonomiky dané země bývá vyjadřována pomocí poměru exportu výrobků a služeb k Hrubému domácímu produktu (Gross Domestic Product, HDP). Čím je poměr vyšší, tím je větší otevřenost ekonomiky. Dalším mezinárodně používaným ukazatelem k vyjádření otevřenosti ekonomiky je objem vývozu na jednoho obyvatele.

Stupeň otevřenosti respektive uzavřenosti vyjadřují věcné a systémové faktory, jak zmiňuje Cihelková (2003). Základem věcných faktorů je ekonomický rozměr a ekonomická vyspělost. Ekonomický rozměr je definován počtem obyvatelstva, velikostí jeho teritoria a přírodními podmínkami. Ekonomická vyspělost se vyznačuje ekonomickou mocí (sílou) a ekonomickou úrovní. Tyto faktory jsou hybnou silou stále narůstající otevřenosti ekonomických celků. Trendy ve vývoji vnějších ekonomických vztahů v rovině věcné se vždy prosazují skrze rozhodování ekonomických subjektů v systémovém rámci. Tento rámec představuje tzv. typ hospodářského mechanismu, který ovlivňuje provádění obecných vývojových trendů internacionalizace v podmínkách určitého ekonomického celku.

1.1 Vývoj teorií mezinárodního obchodu

Před vznikem prvních teorií je nutno zmínit významné předchůdce, kteří ovlivňovali praktickou hospodářskou politiku. Jedná se o merkantilisty, pro něž základní myšlenkou bylo, že bohatství země je dáno množstvím zlata a drahých kovů v zemi. Merkantilismus časově spadá zhruba do 16. století. Angličan Thomas Mun ve svém díle prezentoval zahraniční obchod jako něco, co je pro jednu zemi výhodné a pro druhou ztrátové a zároveň pochopil, že důležitá je celková aktivní obchodní bilance a nikoliv jednotlivá dílčí salda bilance dosažená v obchodě s jednotlivými zeměmi, (Tichá, 2007).

Následná anglická **klasická ekonomická teorie** si byla vědoma faktu, že zahraniční obchod má napomáhat zvyšování výroby a lepšímu využití výrobních zdrojů, na čemž se také shodli ekonomové 18. a 19. století Adam Smith a David Ricardo a zpracovali následné teorie výhod:

- **Absolutní výhoda** – pokud je jedna země produktivnější v jedné komoditě tj. je schopna vyrábět komodu efektivněji (s větším výstupem na jednotku vstupu) než druhá země, je výhodné, když se každá země soustředí na tu výhodu, v níž dosahuje vyšší produktivity. Za vyprodukované, vyvezené výrobky pak může dovážet zboží, jehož výroba je produktivnější v jiné zemi. Tuto teorii formuloval Adam Smith.

- **Zásada komparativní výhody** – složitější situace nastává v případě, kdy jedna země má vyšší produktivitu u všech výrobků. Tato teorie tvrdí, že každá země se specializuje na výrobu a vývoz těch statků, které může vyrábět s relativně nižšími náklady, naopak každá země bude dovážet ty statky, které vyrábí s relativně vyššími náklady. Jejím autorem je David Ricardo.

Od 70. let 19. století až do 30. let 20. století **neoklasická ekonomická teorie** definovala teorii příležitostných nákladů. V ekonomii teorie příležitostných nákladů odpovídá hodnotě nejhodnotnější činnosti (statku), které se musí ekonomický subjekt vzdát ve prospěch jiné činnosti (jiného statku).¹ Spolu s teorií příležitostných nákladů vznikla i teorie vybavenosti výrobními faktory. Toto období je charakteristické rozvojem modelových grafických vyjádření mezinárodního obchodu a propočty optimálních alokací zdrojů mezi zeměmi.

Je to právě **neokeynesiánská teoretická práce**, která rozšiřuje původní keynesiánský model na podmínky otevřené ekonomiky. Zabývá se zkoumáním závislostí mezi růstem důchodu (Y), vývojem dovozu (M) a vývozu (X) a formulováním závěrů o jejich existenci a faktorech, které tyto závislosti ovlivňují. Základní myšlenkou této teorie je, že velikost národního důchodu je určena výší agregátní poptávky, neboli peněžních výdajů v zemi. Pro otevřenou ekonomiku platí vzorcové vyjádření: $Y = C + I + (X - M)$. Hlavní výhody keynesiánské teorie zahraničního obchodu:

- Aktivní bilance zvyšuje národní důchod oproti pasivní bilanci, která jej snižuje.
- Rostoucí funkcí národního důchodu je dovoz.
- Vývoz má multiplikační efekt, působí na růst národního důchodu stejně jako investice.
- Investice vyvolávají dovoz, nikoliv vývoz (zprostředkovaně skrz růst národního důchodu).

Protekcionismus a liberalismus v rámci teorií zahraničního obchodu

---

¹ Například rozhodne-li se člověk obětovat čas, kdy mohl jít do práce tím, že půjde do kavárny s přáteli. Tato nezískaná mzda je nákladem obětovaným příležitostí jít s přáteli do kavárny.

O *protekcionismu* by se dalo říci, že se jedná o jakékoliv opatření přijaté danou zemí k ochraně domácích odvětví před dovozy z jiných zemí. Teoretická koncepce protekcionismu byla definována v 19. století americkým ekonomem Henrym Careym a především německým ekonomem Friedrichem Listem. Náznaky ochranářských názorů ovšem vyjadřovali již merkantilisté od 16. století. Negativním faktorem u tohoto vývojového trendu je přílišná závislost na dovozu v klíčových produktech, jak uvádí Tichá (2007).

Liberalismus je obecné označení pro filosofický pohled nebo politický směr, který vznikl v Anglii. Je postaven na ideji jakékoliv svobody. Mluvíme – li o liberalismu v teoriích mezinárodního obchodu, znamená to především zvýšení konkurence na domácím trhu, cenovou stabilitu na domácím trhu, celkové rozšíření trhu, růst specializace a zisk spotřebitelů. Teoretický základ volného obchodu byl vytvořen ve Francii již v 18. století a tuto myšlenku v průběhu století rozvinuli zejména angličtí tvůrci klasické ekonomické teorie.

Mimo teorie hlavního proudu stojí tzv. alternativní teorie, které jsou mnohdy ve výrazném rozporu s těmi klasickými a neoklasickými. Alternativní teorie se zabývají zejména reálným nesplněním většiny předpokladů, na nichž jsou teorie hlavního proudu postaveny a zpochybňují převážně jejich využitelnost pro praktickou hospodářskou politiku. (Kalínská a Šterbová, 2007).

Na přelomu 18. a 19. století byla Anglie v pozici nejvyspělejší světové ekonomiky, zatímco Německo bojovalo se zaostalostí. Podle německého ekonoma Friedricha Lista by zapojení Německa do mezinárodního obchodu v souladu s teorií komparativních výhod, jak tomu bylo v Anglii, nebylo pro tuto zemi s dlouhodobého hlediska výhodné. Zformuloval díky tomu **teorii dětských odvětví**. Země by se měla podle této teorie plně otevřít působení zahraniční konkurence až ve chvíli, kdy se její průmysl stane dospělým neboli schopným konkurence. List uvedl, že je téměř nemožné, aby zaostalá země vybudovala domácí průmysl, aniž by nebyl dočasně chráněn před konkurencí z vyspělých zemí. Tato teorie se stala jedinou alespoň částečně akceptovatelnou ochranářskou teorií.

V jižní Asii indický ekonom Jagdish Bhagwati zformuloval **teorii zbídačujícího růstu**. Ve své podstatě se zabývá faktem, že firmy z rozvojových zemí při snížení světové

ceny jejich produkce zvyšují objem výroby a vývozu, aby tak kompenzovaly snížení svých příjmů v důsledku poklesu světové ceny. Jedná se o začarovaný kruh, který ve své podstatě působí negativně na obyvatelstvo rozvojových zemí.

Další alternativní teorii mezinárodního obchodu vytvořil argentinský ekonom Raul Prebisch. **Teorie periferní ekonomiky** se taktéž pokusila vysvětlit tradiční problém rozvojových ekonomik. Prebisch tvrdí, že problémem jsou zhoršující se směnné relace, kdy ceny surovin a základních potravin s nízkou přidanou hodnotou rostou pomaleji než ceny průmyslových výrobků s vysokou přidanou hodnotou. Jako periferie označil rozvojové země a vyspělé ekonomiky jako centra. Na vývozech periferie se z velké části podílí výrobky s nízkou přidanou hodnotou a u center velkou část vývozu tvoří výrobky s vysokou přidanou hodnotou.

Rostoucí výnosy z rozsahu mohou mít významný vliv na fungování mezinárodního obchodu. Přispívají totiž ke zvýšené konkurenceschopnosti velkých firem. Firmy z rozvojových zemí mají téměř nemožné šance vstoupit na světový trh, kde již působí velké nadnárodní firmy realizující významné úspory z rozsahu.

Přes uvedené teorie mezinárodního obchodu se dá na tento pojem podívat i z jiné stránky.

„V teorii mezinárodního obchodu často vystupují makroekonomické veličiny, jako například domácí produkt, státní rozpočet, vybavenost země pracovní silou a fyzickým kapitálem. Tyto veličiny můžeme přiřadit takovým reálným ekonomickým subjektům, jakými jsou vláda nebo ministerstvo financí“ jak uvádí Kubišta (1999, str. 14)

Obecně řečeno, teorie mezinárodního obchodu se zabývá následujícími ekonomickými problémy:

- **Efektivita alokace výrobních zdrojů** v rámci celosvětových možností jejich alternativního využívání. První místo zde bude mít produktivita práce a vybavenost dané země výrobními zdroji.

- **Redistribuce důchodů a bohatství** v závislosti na možnostech obchodování s jinými zeměmi. Jde tedy o analýzu toho, kdo na obchodě získává a kdo ztrácí.
- **Růst domácí ekonomiky**, a to v závislosti na vývoji ekonomických potenciálů na straně nabídky a poptávky v jiných zemích.
- **Mechanismus fungování trhu**. Strategie tržního vyjednávání záleží na tom, jak se odlišuje skutečný trh od pravidel dokonalé konkurence. Například jestli podléhá rostoucím výnosům z rozsahu, kartelové dominanci, necenové konkurenci atd.
- **Institucionální uspořádání dané země** a jeho vliv na mezinárodní obchod. Může se jednat o rozdílnou hospodářskou politiku (daně, cla, výše kurzu), odlišnou úroveň hospodářské integrace s jinými zeměmi, organizovanost domácích lobbistů vůči konkurenci firem z ciziny a nebo různou úroveň tržní síly zahraničních kartelových společenství a států.

1.2 Faktory ovlivňující zahraniční obchod

Zahraněční obchod neboli vnější ekonomické vztahy, jak by se také dali nazvat, jsou ovlivňovány řadou vlivů. Vlivy působící na vnější ekonomické vztahy lze nejlépe vnímat jako objektivní a subjektivní.

Objektivní vlivy nepřímým způsobem působí v daném státě na rozvoj nebo naopak útlum vnějších ekonomických vztahů. Tyto skutečnosti jsou z jisté míry dané charakterem státu. Jde například o geografickou polohu, skutečnost, zda země má či nemá přístup k moři nebo má-li splavné řeky, dále pak geografický charakter země (např. hory, nížiny, lesy). Mezi neméně významné faktory patří klima, především srážkové poměry a jejich rozložení, rizika záplav, nedostatek vody a podobně. Tyto jevy jsou dány a je důležité z nich vycházet a respektovat je při sestavování národohospodářských koncepcí, jak se zmiňuje Svatoš (2009). Ekonomická vyspělost měst a venkova, jednotlivých oblastí a vzdělanost jsou také objektivním faktorem.

Mezi subjekty vnějších ekonomických vztahů patří centrální vláda, parlament, jednotlivé politické strany, bankovní instituce, silové složky, kterými jsou zejména armáda a policie, nebo velké průmyslové podniky. Všechny tyto složky ovlivňují vnější ekonomické

vztahy a snaží se především o modifikaci, usměrňování, využívání a eliminování faktorů objektivních.

Státních zásahů pro ovlivnění zahraničního obchodu obecně ubývá z důvodu autoritativního postavení Světové obchodní organizace (World Trade Organization, WTO), jejímž cílem je omezit nebo vyloučit nástroje států, jak také uvádí Svatoš (2009). Státními zásahy může být například daňová politika, obchodní politika, měnová a finanční politika, administrativně-právní nástroje, plány, programy, národohospodářské nebo oborové koncepce atd. Pokud stát minimálně zasahuje do praxe vnějších ekonomických vztahů, jedná se o hospodářskou politiku. Naproti tomu protekcionistická ekonomická politika se vyznačuje státními zásahy do vnějších ekonomických vztahů.

1.3 Funkce zahraničního obchodu

V ekonomice jednotlivých zemí existují výrazné rozdíly v typu dané ekonomiky. Jedná se především o diferenciaci jejich ekonomických rozměrů a ekonomické vyspělosti. Lze tedy říci, že fungování zahraničního obchodu v ekonomických podmínkách daných zemí je rozdílné. Funkce ovlivňující zahraniční obchod mohou být pozitivní i negativní. Pozitivní funkce působící na růst ZO, jak je popisuje Kubišta (1999), jsou následující:

- 1. Transformační a transmisní funkce**
- 2. Funkce růstová**

Ad. 1. Transformační funkce

Tato funkce představuje historicky první náznak ekonomických vztahů se zahraničím. Zahraniční obchod transformuje (mění) strukturu domácí produkce, resp. domácích zdrojů ve strukturu žádoucí v oblasti užití (výrobního i finálního). Je výrazná u docela malých ekonomik, kde dovozní toky jsou předpokladem překonání limitů ve vybavení výrobními zdroji. Transformační působení ZO má rostoucí význam i ve vztahu ke zvyšování ekonomické vyspělosti zemí, které s sebou přináší významný nárůst diferenciací potřeb. Toto

působení s vývojem v čase diverzifikuje svoji věcnou náplň (přechod od specializace výrobní ke specializaci uzlové, součástkové). Základní transformační funkce je nástrojem substituce domácí výroby a domácích zdrojů dovozem zboží.

Za vyšší typ transformačního působení vnějších ekonomických vztahů na národní ekonomiku je považována **transmisní funkce**. Tato funkce je charakterizována jako nástroj přenosu informací, kritérií a stimulu z vnějšího prostředí do domácí ekonomiky pro využití v rozhodovacích procesech domácích subjektů.

Ad. 2. Funkce růstová

Dalším smyslem zapojení země do mezinárodní dělby práce formou zahraničně obchodní směny je naplňování principu ekonomie času (dosahování úspor vynaložené národní práce). Uplatnění principu ekonomie času z mezinárodního pohledu je zdrojem zvýšení tempa růstu nad rozvojové možnosti v rámci izolované národní ekonomiky. Zejména v relativně malých ekonomikách² souvisí růstová funkce ZO s vytvářením specializačního profilu ekonomiky.

Zahraniční obchod, jak je již výše zmíněno, ne vždy pozitivně ovlivňuje růst. Negativní fungování zahraničního obchodu je vymezeno specifickými funkcemi. Existují teoretické přístupy vysvětlující příčiny a podmínky, díky kterým se zahraniční obchod z potenciálního faktoru růstu může stát brzdou v ekonomice. Jinak řečeno může být faktorem zaostávání či úzkým profilem v ekonomice. Rozšiřování mezinárodní směny snižuje zdroje a národní důchod místo aby je zvětšovalo a díky tomu, smysl ZO se obrátí ve svůj opak. Zahraniční obchod je tedy faktorem pro zaostávání domácí ekonomiky.

---

² Struktura domácí ekonomiky je výrazně ovlivněna exportní výkonností a konkurenční schopností výrobků dané země na zahraničních trzích.

1.4 Zahraničně obchodní politika a její nástroje

Prostřednictvím nástrojů zahraničně obchodní politiky mohou být vzájemné obchodní styky a vztahy regulovány. Existuje nekonečný výčet nástrojů zahraničně obchodní politiky, jak uvádí Kalínská a Štěrbová (2007). Mezi politické nástroje a opatření v zahraničně obchodní politice patří:

- **Autonomní opatření**
- **Smluvní nástroje**

Známými důvody použití autonomních opatření jsou např. situace, kdy země chce omezit dovoz tak, aby ochránila domácí výrobu. K tomu slouží nástroje na omezení dovozu. Dalším důvodem může být podpora vývozu domácích produktů. Pro tuto situaci slouží nástroje na podporu vývozu. Jinak řečeno, autonomní nástroje jsou zavedeny do obchodní politiky na základě jednostranného rozhodnutí suverénního státu. Rozdělení autonomních nástrojů:

- 1. Tarifní opatření** – hlavním nástrojem jsou cla, která představují příjmy do státního rozpočtu a jsou tedy zdrojem pro výdaje na věci a zájmy veřejné. Cla je možno dělit z různých hledisek na dovozní a vývozní, finanční a ochranná. Podle cíle jakým je ochranné clo aplikováno, se ochranná cla mohou dělit na cla prohibitivní, skleníková, výchovná, preferenční a diferenční. Dále se v obchodní praxi používají cla kompenzační a odvetná. Podle způsobu jakým lze cla vypočítat, jsou rozdělena na valorická, specifická, smíšená a kombinovaná.
- 2. Netarifní opatření** – jsou jimi netarifní překážky obchodu. Slouží v obchodních politikách států jako nástroje protekcionismu. Za takto definovanou překážku je považováno jakékoliv opatření, které může nějakým způsobem ovlivnit obchod. Seznam netarifních opatření je velice rozsáhlý z důvodu toho, že v politikách států přibývají stále nová opatření. Všechna opatření pro kontrolu obchodu se člení do osmi skupin respektive sedmi netarifních skupin, jak klasifikuje Organizace spojených národů pro obchod a rozvoj (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD).

- **Para-tarifní opatření** – patří zde celní přírážky, dodatečné daně a přírážky (např. kolky, poplatky za dovozní licence), vnitřní daně a přírážky uvalované na dovoz (např. spotřební daně) a povinné celní ohodnocení dovozu. Do tohoto typu opatření jsou někdy zahrnovány tarifní kvóty, jež jsou kombinací množství nebo hodnotového omezení dovozu určitého zboží a cla na něj uvaleného.
- **Opatření ke kontrole cen** – může to být administrativní stanovení cen (např. minimální dovozní ceny, maximální prodejní ceny), různé přírážky a odvody z cen, antidumpingová opatření (např. antidumpingová cla a šetření, dobrovolné limity vývozních cen, a vyrovnávací opatření (např. vyrovnávací cla).
- **Finanční opatření** – do toho typu opatření se zahrnuje placení předem (např. dovozní depozitum), regulace způsobu placení za dovoz, opožděný transfer deviz a souběžně existující rozdílné směnné kurzy a restrikce na alokaci deviz (např. bankovní povolení).
- **Automatické licenční opatření** – tato skupina obsahuje automatické licence a monitorování dovozu (např. sledování cen obecně a cen citlivých výrobků zvláště). Cílem těchto opatření je určit včas nadměrný růst dovozu a včas uvalit ochranná opatření k zamezení takovýchto výkyvů.
- **Kvantitativní opatření** – cílem je kontrola množství dovozu. Spadají sem kvóty, (např. bilaterální kvóty, sezónní kvóty), zákazy dovozu (např. embargo, sezónní zákaz dovozu), neautomatické licence dovozu (např. licence bez specifických předem daných kritérií), omezení vývozu (např. dohody o rozdělení trhů) a specifické restrikce (např. kvóty pro konkrétní dovozní firmy).
- **Monopolistická opatření** – netarifními opatřeními jsou jediné dovozní organizace (např. určené dovozní agentury) a povinné využití národních služeb (např. pojištění, doprava).
- **Technická opatření a sanitární a rostlinolékařská opatření** – poslední skupinu tvoří inspekce před naloděním, speciální celní formality, požadavky na nezávadnost potravin a na zachování zdraví zvířat a rostlin a technická regulace (např. požadavky na označení, balení a informace v označování zboží).

Dalšími netarifními opatřeními stojící mimo klasifikaci UNCTAD jsou opatření na kontrolu výroby a vývozu. Patří zde hlavně zákaz vývozu a zdanění vývozu a výrobní

a vývozní subvence. Klasifikací netarifních opatření zahraničně obchodní politiky se zabývala také Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD).

Smluvní nástroje vstupují v platnost na základě mezinárodních ujednání s jinými suverénními státy. Mezi smluvní nástroje lze zařadit vzájemné dohody mezi zeměmi. Jejich výhodnost závisí na tom, co jednotlivé země do obsahu dohod prosadí. Právě smlouvy vytvářející rámec obchodní politiky můžeme vymezit jako smlouvy mnohostranné, vícestranné a dvoustranné. Mnohostrannými jsou označovány dohody WTO. Vícestrannou dohodou je dohoda o volném obchodu nebo vyšším stupni integračního seskupení. Dalším typem jsou mezinárodní komoditní dohody, jejichž cílem je čelit cenovým výkyvům a řešit problém vyčerpatelnosti přírodních zdrojů. Dvoustrannými neboli bilaterálními dohodami mohou být jak obchodní smlouvy nebo dohody o ekonomické spolupráci, tak dohody o volném obchodu, o celní unii apod. Kromě těchto smluvních nástrojů existují i mnohé mezinárodní smlouvy upravující oblasti s obchodem související. Jde o ujednání v celnictví, mezinárodní dopravě, sanitárních norem, atd.

1.5 Shrnutí

Mnoho ekonomů v našich dějinách formulovalo teorie mezinárodního obchodu dle svých individuálních zkušeností. Řada teorií byla ovlivněna dobou, charakterem státní politiky nebo prostě jen přesvědčením daných ekonomů a špetkou logiky. Mnohá z nich, jakými byla například teorie zbídačujícího růstu či teorie periferní ekonomiky, se zaměřovala na problémy rozvojových ekonomik. Zahraniční obchod je ovlivňován mnohými faktory. Většina z nich je hluboko zakotvena a z dlouhodobého hlediska prakticky neměnná. Funkce ovlivňující zahraniční obchod mohou být pozitivní i negativní. Aby mohl zahraniční obchod správně fungovat, disponuje nástroji. Nástroji je regulován celý koloběh zahraničního obchodu. Nástroje také prakticky znamenají určité podmínky, za kterých bude obchod uskutečňován. Nástroje ZO si určují jednotlivé ekonomiky individuálně dle svých potřeb a tvorba účinného souboru nástrojů může být velice efektivní.

2 Obchodní politika Evropské unie a její specifika pro země Afriky, Karibiku a Tichomoří

Evropská unie (The European Union, EU) představuje ekonomickou a politickou unii s dvacetisedmi členskými státy. Cílem EU je mír, prosperita a svoboda. Za dobu svého působení zavedla jednotnou evropskou měnu euro, cestování a obchodování bez hranic, přispěla ke zdravějšímu prostředí a vyšší životní úrovni v méně vyspělých regionech. Sídlem EU je Brusel. V unii existuje 23 úředních jazyků. Evropská unie má svou vlajku, hymnu a také své motto, kterým je Jednota v rozmanitosti. Vlajku EU tvoří dvanáct žlutých hvězd na modrém podkladu. Hymnou se stala Óda na radost. V EU existuje mnoho orgánů a institucí, jež byly zřízeny členskými státy za účelem řízení EU a přijímání právních předpisů. Vedle základních orgánů EU, jako je Evropská komise, Evropský parlament a Rada Evropské unie a další, existují v Unii také orgány finanční, poradní, interinstitucionální a agentury.

Od prvních myšlenek evropské jednoty v období po druhé světové válce, prošel vývoj Evropy dlouhou cestou. V poválečném evropském prostředí začaly stále více pronikat dřívější ideje o jednotné Evropě, celoevropské organizaci, která by uskutečnila zásadní změny v ekonomické a především politické sféře. Začaly být řešeny otázky odstranění ochranných obchodních politik, které zapříčiňovaly konflikty mezi národy.

Tyto myšlenky o ucelenější Evropě započaly rokem 1951, kdy bylo založeno Evropské sdružení uhlí a oceli (ESUO) s cílem vytvořit společný trh pro obchod s uhlím a ocelí mezi šesti zakládajícími členy³. ESUO se dá považovat za základ Evropské unie. O šest let později bylo založeno Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM), které mělo přispět ke zvýšení životní úrovně v členských státech a realizovat společný jaderný trh a investice do tohoto průmyslu. Posledním společenstvím bylo Evropské hospodářské společenství (EHS). EHS bylo založeno pro podporu ekonomické integrace a Maastrichtskou smlouvou se transformovalo do Evropského společenství. Maastrichtská smlouva, která obsahovala smlouvu o Hospodářské a měnové unii a smlouvu o Politické unii, vešla v platnost v roce 1993 a definovala nové oblasti spolupráce členských zemí. Maastrichtská

---

³ Německo, Francie, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko (Belgium, Netherlands, Luxembourg, BENELUX).

smlouva se nazývá také smlouvou o Evropské unii a rozdělila oblasti spolupráce členských zemí do tří pilířů:

- **Evropská společenství** – společná zemědělská politika, hospodářská a měnová unie, celní unie a společný trh, společná obchodní politika, regionální a strukturální politika, dopravní politika, sociální politika, Schengenský prostor, občanství EU, vědecko-výzkumná politika, politika hospodářské soutěže, ekologická politika, politika ochrany spotřebitele, vzdělání a kultura, společná rybolovná politika a azylová a přistěhovalecká politika
- **Společná zahraniční a bezpečnostní politika** – spolupráce v zahraniční politice, lidská práva, demokracie, dodržování míru, rozvojová pomoc, evropská bezpečnostní politika, evropské síly rychlé reakce, odzbrojování
- **Policejní a justiční spolupráce** – pašování drog a obchod se zbraněmi, obchod s lidmi, korupce, organizovaný zločin, terorismus, zločiny proti dětem

V roce 2007 byla podepsána Lisabonská smlouva s cílem pozměnit instituce EU a zajistit efektivní fungování EU. V platnost pak vešla v roce 2009.

Evropská unie obchoduje s řadou partnerů. Mezi ty významnější patří například Spojené státy americké (United States of America, USA), Japonsko nebo Čína. Dále viz kap. 2.1. Evropská unie se ale také soustředí na rozvojové země. Její iniciativy směřují ve formě rozvojové pomoci zemím Afriky, Karibiku a Tichomoří (African, Caribbean and Pacific Group of States, ACP). Obchodní vztahy EU a těchto zemí jsou specifické s různými výhodami převážně pro země ACP. Blíže viz kap. 2.6. Vzájemné vztahy jsou budovány od 2. poloviny 20. století a i budoucí perspektiva je velmi pozitivní.

2.1 Pozice Evropské unie ve světovém obchodě

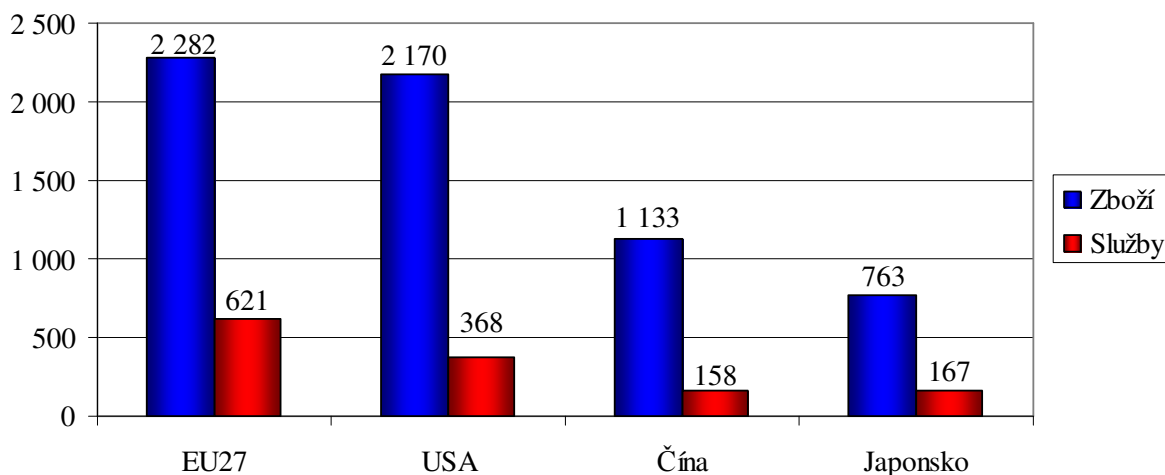
Obchod Evropské unie je definován jako vnitrooblastní či vnitřní obchod (Intra-Community Trade) a vnější obchod (External/Extra-Community Trade) neboli obchod s třetími nečlenskými zeměmi, jak uvádí Cihelková (2003).

Vnitřní obchod je prováděn v souladu s principy a pravidly vnitřního trhu EU. Jedná se o dovoz a vývoz uvnitř EU, mezi členskými zeměmi, jež tvoří prostor bez vnitřních hranic. Statistickým systémem pro zjišťování hodnot jednotlivých vývozu a dovozu se stal Intrastat. V opačně orientovaném obchodu EU je statistickým systémem Eurostat. Tento obchod s třetími zeměmi je realizován společnou obchodní politikou. Všechny toky plynoucí z obchodu s třetími zeměmi monitoruje tento úřad EU.

Největším obchodním partnerem Evropské unie, co se týče jejích vývozu, se pro rok 2009 staly Spojené státy americké. Celková výše vývozu z EU do USA dosáhla 187,6 mld. EUR. Nejvýznamnějším dovozním partnerem EU, z hlediska objemu, byla pro rok 2009 Čína s výší dovozu 196,6 mld. EUR. V posledních dvou letech si tyto dva největší obchodní partneři nevyměnili místo s žádnou další mocností. Lze bohužel konstatovat, na základě nejnovější zprávy Eurostatu, kterou zpřístupnila 17. 2. 2010, že podíl vývozu EU do USA a z Číny do EU v roce 2009 klesl ve srovnání s rokem 2008 o 19% a 14%.

Evropská unie se stala v 21. století světovou obchodní velmocí. Důkazem toho jsou názorně uvedené grafy 2.1 a 2.2, které prezentují hlavní dovozce a vývozce na světovém trhu zboží a služeb pro rok 2008. Uváděné informace jsou v miliardách amerických dolarů.

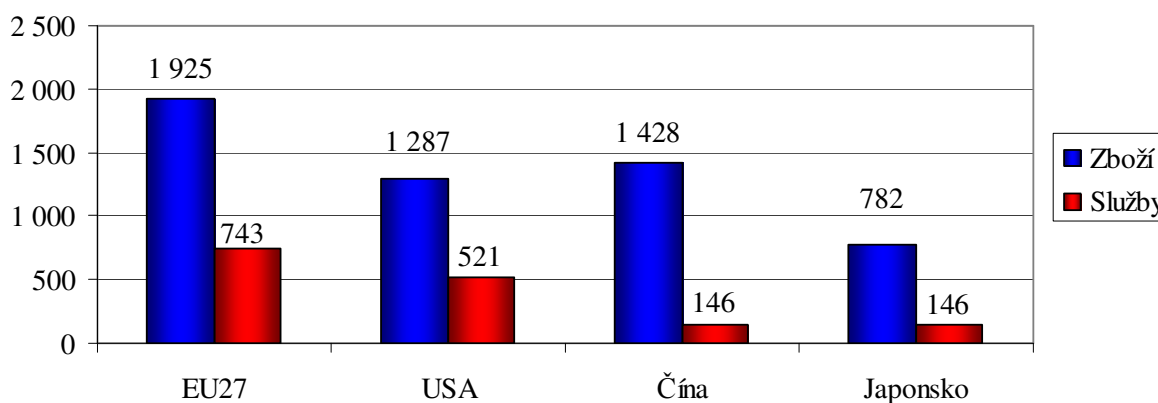
Graf 2.1 Hlavní dovozci na světovém trhu zboží a služeb pro rok 2008
(v mld. USD)

Pramen: WTO, International Trade Statistics 2009.

Z grafu 2.1 je zřejmé, že největším dovozcem na světovém trhu zboží a služeb je EU27. EU27 dosahuje v dovozu zboží 2 282 mld. USD, zatímco dovoz služeb představuje 621 mld. USD. Za EU27 jen těsně pokulhává USA, co se týká dovozu zboží. U dovozu služeb je rozdíl mezi hodnotami obou velmocí téměř dvojnásobný. U zbývajících dvou velmocí jsou hodnoty dovážených služeb téměř shodné. Rozdíly v hodnotách dovozu zboží mezi Čínou a Japonskem téměř dvojnásobné.

Graf 2.2 Hlavní vývozcí na světovém trhu zboží a služeb pro rok 2008
(v mld. USD)

Pramen: WTO, International Trade Statistics 2009.

Z graf 2.2 vyplývá, že největším světovým vývozcem v oblasti zboží a služeb je EU27. Tato pozice na světovém trhu je velice pozitivní pro EU27, i když se dá říci, že pro takhle velké ekonomiky se to dá předpokládat i s ohledem na heterogenost jednotlivých ekonomik členských zemí. Vývoz má podobné číselné vyjádření, EU27 se účastní na světových vývozech zboží 1 925 mld. USD a 743 mld. USD služeb. Konkurentem EU27 jsou Čína a USA. Obecně lze říci, že hodnoty dovozů a vývozů zboží jsou u všech čtyř zmíněných zemí markantní nárůst od služeb.

2.3 Společná obchodní politika Evropské unie

Součástí Unie byla tři společenství – EHS, ESUO a EURATOM, která společně tvořila první pilíř ze tří, na nichž byla Unie postavena. Toto třípilířové rozdělení změnila až Lisabonská smlouva, jež byla uzavřena 13. 12. 2007 a vstoupila v platnost 1. 12. 2009. Lisabonská smlouva pozměňuje smlouvu o EU a smlouvu o založení Evropského společenství a formálně odbourává dosavadně známou pilířovou strukturu. V rámci této změny se také hovoří o novém dvoupilířovém systému a také o vzniku právní subjektivity EU. Oblast Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) stojí stále mimo supranacionální charakter integrace.⁴

Samotná obchodní politika představuje souhrn zásad a odpovídajících prostředků a je součástí zahraniční politiky. V rámci EU existuje Společná obchodní politika (SOP) ztělesňující obchodní politiku uplatňovanou ve vztahu k třetím zemím, tedy k nečlenským státům, závaznou pro všechny členy EU. Jedná se o extrakomunitární obchod EU. SOP představuje nejvyšší stupeň integrace dosažený členskými státy EU. Znamená to, že členské státy delegovaly větší část svých kompetencí vůči třetím zemím na orgány EU.

Lisabonskou smlouvou se SOP stala součástí vnější činnosti Unie a byla rozšířena o přímé zahraniční investice. Všechny aspekty SOP jsou řešeny Radou pro zahraniční věci, které předsedá vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Dále pak byly posíleny pravomoci Evropského parlamentu v oblasti SOP. Evropský parlament společně s Radou přijímá opatření vymezující rámec pro provádění SOP. Dále pak musí vyslovit souhlas s rozhodnutím o uzavření mezinárodní smlouvy, poté může Rada přijímat rozhodnutí, jak uvádí Útvar ministra pro evropské záležitosti (2010).

Evropské společenství (ES) jakožto celní území není totožné s územím ES. SOP představuje oblast, kde díky orgánům EU je vytvářen společný celní sazebník pro dovozy z třetích zemí. Obchodní politika EU má za cíl zajistit ochranu svého vnitřního trhu před dumpingovými a subvencovanými dovozy a skrze obchodní jednání usnadnit producentům a vývozcům z EU přístup na trh třetích zemí. SOP se vztahuje na oblasti definované v posudku ESD č. 1 z r. 1994. Zmíněný posudek byl přijat v souvislosti s Dohodou o WTO,

---

⁴ SZBP si nadále ponechává charakter jednomyslnosti a nemožnosti přijímat legislativní akty.

jak uvádí Cihelková (2003). Dle tohoto posudku je možné rozlišit užší a širší pojetí obchodu. Užší pojetí zahrnuje obchod se zbožím a službami. Širší pojetí kromě obchodu se zbožím a službami zahrnuje také platby, obchodní a hospodářskou spolupráci a investice.

Právní hledisko společné obchodní politiky EU určuje Lisabonská smlouva, dříve smlouva o založení Evropského společenství. Lisabonská smlouva společnou obchodní politiku EU ustavuje. V této smlouvě, převážně v hlavě II části páté a článku 188c, je vymezen obsah společné obchodní politiky z hlediska jednotných zásad, na nichž spočívá, jak uvádí Týč (2007):

- Úpravy celních sazeb,
- Uzavírání celních a obchodních dohod,
- Sjednocování liberalizačních opatření,
- Vývozní politika,
- Obchodní ochranná opatření.

První princip spočívá v povinnosti existence jednotného celního tarifu na komunitární úrovni v ES. Tento tarif uplatňují všechny členské státy kdekoliv, kde není speciální úprava buď v podobě zvláštních druhů cel a nebo ve formě celních preferencí. Celními preferencemi se rozumí mezinárodní smlouvy uzavřené mezi ES a třetími zeměmi nebo mezi ES a mezinárodními organizacemi.

Z hlediska trvání mají větší hodnotu obchodní dohody upravující podmínky obchodu mezi ES a třetím státem ve specifické oblasti. Určují jak technické aspekty obchodní výměny, tak komoditní vymezení, množstevní kvóty apod. ES jakožto celní unie výhradně uzavírá jednotlivé dohody.

Za liberalizační opatření lze považovat ve Smlouvě o ES netarifní opatření, jimiž jsou například kvantitativní omezení dovozu do ES. Podle dohody o WTO mají být netarifní opatření odbourána a lze je použít jen při zvláštních příležitostech.

Vývozní politika se odlišuje od výše zmiňovaných obchodních principů právě díky tomu, že se jedná o skutečnou politiku. Přináší sebou pozitiva, kterými mohou být subvence,

daňové úlevy, i negativa představující omezení vývozu z ES určitých komodit nebo do určitých destinací. Přímé podpory jsou poskytovány formou úvěrů, subvencí, nepřímé pak prostřednictvím daňový či jiných úlev.

Obchodní ochranná opatření znamenají, jak už je z názvu patrné, ochranu proti nekalým obchodním praktikám třetích zemí nebo jejich obchodníků. Další zavedení ochranných opatření může být proti dovozům, jež poškozují zájmy ES.

2.4 Obchodní vztahy Evropské unie s rozvojovými zeměmi

Důsledkem přirozeně odlišného postavení jednotlivých států ve světě je existence dvou typů zemí z hlediska jejich rozvoje. Jsou jimi země rozvinuté a rozvojové. Rozvojovou zemí se obecně rozumí země s nízkou životní úrovní obyvatelstva, nízkým indexem lidského rozvoje (HDI)⁵ a nerozvinutým průmyslem. Toto nynější vnímání rozvojové země nahradilo faktor hospodářského růstu a míru industrializace, jimiž se posuzovali země v minulosti, jak uvádí mimo jiné Krugman (2009). HDI vyjadřuje potenciální prosperitu dané země a načítá hodnot od nuly do jedné. Čím je tento index blíže nule, tím je to z hlediska rozvoje horší.

ES, až do roku 1993, vyvíjelo aktivity v oblasti rozvojové spolupráce formou vnější politiky. Do té doby neměla politika právní úpravu a vnější dohody o rozvojové pomoci byly uzavírány jako obchodní dohody nebo na základě Smlouvy o EHS. V Lisabonské smlouvě, v hlavě III a v člancích 188d – 188g, se přesně definuje rozvojová spolupráce, na kterou navazuje kapitola 2 s názvem Hospodářská, finanční a technická spolupráce se třetími zeměmi. Rozvojovou spoluprací je myšlena snaha pomoci v rozvoji, a začleňování rozvojových zemí do světové ekonomiky.

Podle čl. 177 Smlouvy o ES politika Společenství v oblasti rozvojové politiky podporuje:

---

⁵ HDI zohledňuje ekonomické i sociální aspekty rozvoje pomocí porovnávání údajů jako je chudoba, gramotnost, porodnost, střední délka života, vzdělání a dalších.

- Udržitelný hospodářský a sociální rozvoj rozvojových zemí, a především těch nejvíce znevýhodněných z nich,
- Hladké a postupné zapojení rozvojových zemí do světového hospodářství,
- Boj proti chudobě v rozvojových zemích.

Obchodní vztahy EU se vztahují na určité skupiny zemí, jakými jsou například země ACP, zámořské země a území se zvláštním vztahem k členským státům ES, země středozemní oblasti a jiné, jak uvádí Rozehnalová (2006).

2.5 Charakteristika zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří

Seskupení afrických, karibských a tichomořských států vzniklo integrací těchto tří světových oblastí. V současné době ho tvoří sedmdesát devět zemí rozvojového charakteru. EU úzce spolupracuje se zeměmi ACP. Vzájemné vztahy byly založeny na podpoře a obchodní a politické spolupráci.

Africkou oblast tvoří: Angola, Benin, Botswana, Burundi, Čad, Demokratická republika Kongo, Džibutsko, Eritrea, Etiopie, Gabun, Gambie, Ghana, Guinea-Bissau, Guinea, Horní Volta, Jižní Afrika, Kamerun, Kapverdy, Keňa, Komory, Kongo, Lesotho, Libérie, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauritánie, Mauricius, Mosambik, Namibie, Niger, Nigérie, Pobřeží Slonoviny, Rovnicková Guinea, Rwanda, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Senegal, Seychely, Sierra Leone, Somálsko, Středoafrická republika, Súdán, Svazijsko, Sjednocená republika Tanzanie, Togo, Uganda, Zambie, Zimbabwe.

Karibskou oblast tvoří: Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Kuba, Dominika, Dominikánská republika, Grenada, Guyana, Haiti, Jamajka, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Surinam, Trinidad a Tobago.

Tichomořskou oblast tvoří: Cookovy ostrovy, Federativní státy Mikronésie, Fidži, Kiribati, Marshallovy ostrovy, Nauru, Niue, Tichomořské ostrovy (Palau), Papua Nová Guinea, Šalamounovy ostrovy, Východní Timor, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Samoa.

Afrika se rozkládá na druhém největším kontinentu na světě. Představuje geograficky velký region s vysokou koncentrací rozvojových zemí a nejméně rozvinutých zemí (The Least Developed Countries, LDCs). V Africe existuje třiatřicet zemí s charakterem nejméně rozvinutých zemí z celkového počtu čtyřicet devět zemí. Z důvodu poměrně velké nevyspělosti těchto států a koloniálním zvyklostem jsou výrobní systémy i komunikace orientovány uvnitř afrického kontinentu. Africké země jsou prioritně orientovány na Evropu. Díky mnoha regionálním rozvojovým snahám, vzniklo v Africe několik integračních seskupení, jak uvádí mimo jiné Adamcová (2001). Patří zde:

- Hospodářské společenství zemí střední Afriky (Economic Community of Central African States, CEEAC),
- Středoafriké hospodářské a měnové společenství (Monetary and Economic Community of Central Africa, CEMAC),
- Společný trh pro východní a jižní Afriku (Common Market of Eastern and Southern Africa, COMESA),
- Společná měnová oblast (Common Monetary Area, CMA),
- Východoafrická spolupráce (East African Community, EAC),
- Hospodářské společenství zemí západní Afriky (Economic Community Of West African States, ECOWAS, CEDEAO),
- Jihoafrické rozvojové společenství (Southern African Development Community, SADC),
- Jihoafrická celní unie (South African Custom Union, SACU),
- Západoafrická hospodářská a měnová unie (West African Economic and Monetary Union, UEMOA).

Problémem těchto integračních uskupení je přítomnost zemí ve více než jedné integraci. Díky tomuto trendu vznikají konkurenční vztahy. Negativem vzájemných integrací je, že ve většině seskupení nebyla vytvořena ani zóna volného obchodu, výjimkou je EAC, která usiluje o vytvoření společného trhu.

Hospodářství zemí karibského regionu se specifikují na cestovní ruch a převážně zemědělství, jež je hlavní složkou obchodu všech rozvojových zemí. Z hlediska geografické

pozice je Karibik orientován na Severní a Latinskou Ameriku více než na Evropu. Integračním seskupením v Karibiku je Karibské společenství a společný trh (CARICOM), které usiluje o vytvoření celní unie. O několik let později vzniklo Fórum karibských států ACP (CARIFORUM), jež sjednotilo CARICOM, Surinam, Haiti a Dominikánskou republiku.

Tichomoří je tvořeno ostrovními zeměmi a územími. Jakýkoliv rozvoj této oblasti je negativně ovlivňován právě charakterem většiny zemí. Ostrovy jsou od sebe vzdálené a izolované a to zvyšuje převážně dopravní náklady při obchodování. Výhledovou prioritou Tichomoří do budoucna je zlepšit leteckou a námořní dopravu a vzájemnou komunikaci. Tichomoří je z geografického hlediska orientováno na Asii a Evropu, jak uvádí Rozehnalová (2003).

2.6 Vývoj vzájemných hospodářských vztahů Evropské unie se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří

Specifika, která vyplývají z dlouhodobé spolupráce EU, dříve EHS/ES se zeměmi ACP, vycházejí z dohod, jež byly uzavřené mezi těmito dvěma integračními seskupeními a jež prezentují vzájemné obchodní vztahy. Vývoj asociačních (přístupových) dohod a postupné zformování ACP spadá přibližně do 60. let 20. století.

Realizace preferenčních vztahů mezi EHS a rozvojovými zeměmi započala Dohodou o přidružení, kterou se stala v červenci r. 1963 dohoda **Yaoundé I.** Přistupující zemí se stala nejen Burundi, ale i Čad, Dahome, Gabon, Horní Volta, Kamerun, Kongo (Brazzaville), Kongo (Léopoldville), Madagaskar, Mali, Mauritánie, Niger, Pobřeží slonoviny, Rwanda, Senegal, Somálsko, Středoafrická republika a Togo. Dohoda vešla v platnost 1. června 1964 a jejím cílem byla během pěti let industrializace dalších států a diverzifikace jejich ekonomik. Yaoundé I. byla založena na principu reciprocity, jež vyjadřuje vzájemnost neboli určité zvýhodnění. Obsahovala jak obchodní výhody zaručující pro bývalé kolonie, tak spolupráci v oblasti výroby.

Druhou dohodou, která svůj obsah oproti Yaoundé I. nezměnila, byla dohoda **Yaoundé II.** V roce 1969 byla podepsána a počátkem roku 1971 vešla v platnost. Jedinou změnou v této dohodě bylo přistoupení země Mauricius r. 1972. Od principu reciprocity bylo poprvé upuštěno v době, kdy se řešilo případné přičlenění rozvojových zemí britského Společenství. Problémem pro anglofonní země byl právě princip reciprocity. Tato asociační dohoda mezi EHS, Keňou, Tanzanií a Ugandou byla podepsána v r. 1968 v Arushi a revidována r. 1969. Díky ní vznikl tzv. asymetrický vztah ve prospěch afrických zemí, jak uvádí Cihelková (2003). Yaoundéské dohody se spolu s dohodou z Arushe staly výchozím bodem pro další generaci asociačních dohod.

Dohody (Úmluvy) z Lomé byly mnohostrannými dohodami o obchodu a rozvoji mezi ES a zeměmi ACP. Na základě těchto dohod, které byly dohromady uzavřené na pětadvacetiletou dobu, byly jednotlivé rozvojové země přidruženy ke Společenství. Obecným cílem všech čtyř Loméských dohod se stal dlouhodobý rozvoj zúčastněných rozvojových zemí. Společným charakteristickým prvkem byly také těsné vzájemné vztahy, partnerství, propojení politické a obchodní spolupráce s rozvojovou pomocí a vytýčení dlouhodobé perspektivy těchto vztahů. Dá se říci, že se Dohody z Lomé soustředily na tři důležité oblasti vzájemné spolupráce: finanční a technickou pomoc a obchod. Co se týče obchodní spolupráce, tak ta byla založena na principu n reciprocity. Vyloučení z Loméské dohody bylo možné, pokud daný stát například porušil dodržování lidských práv nebo se negativně dotknul demokratických principů. Součástí jednotlivých dohod byl finanční protokol, který představoval objem finančních prostředků mířících z ES do ACP.

Obchodní spolupráce mezi ES a zeměmi ACP plnila funkci podpory obchodu mezi těmito stále se rozrůstajícími integračními uskupeními s ohledem na rozdílnou etapu rozvoje na obou stranách. Loméské dohody byly tím správným hnacím pohonem pro zlepšení podmínek v přístupu zboží z ACP na evropské trhy a opačně a také pro dodatečné obchodní výhody ACP s ES/EU. Nejdůležitějším nástrojem, kterým EU operovala v rámci určitého uceleného systému zvýhodnění (preferencí) pro ACP, byl Všeobecný systém celních preferencí (GSP). Díky GSP mohly země ACP vyvážet své zboží a služby na evropské trhy buď zcela bezcelně, nebo za preferenční (snížený) tarif. V opačném případě tomu bylo tak, že ACP mohlo importy zboží a služeb EU zatěžovat cly. Podmínkou v GSP bylo, že zboží muselo být z určité části vyrobeno v dané rozvojové zemi. Produkty, které nespadaly do

výhod celních preferencí byly podporovány formou výhodnějšího zacházení, než které bylo garantováno členským zemím Všeobecnou dohodou o clech a obchodu (GATT) /WTO na bázi klauzule „nejvíce preferované země“ pro stejný produkt. Ve své podstatě byl zvýhodněn především vývoz zemědělských výrobků a minerálních surovin z ACP do EHS/ES. Bylo tak učiněno prostřednictvím celních úlev a cenovou intervencí.

Již výše byl zmíněn obecný charakter Loméských dohod. Podrobnější vymezení Loméských dohod je následující:

Lomé I vstoupila v platnost 1. dubna 1976 na období 1976 – 1980. Jejím cílem bylo zintenzivnění sociálního a ekonomického rozvoje ACP a vytvoření nových vztahů mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Zabezpečovala rovnost mezi partnery, respektování suverenity států, jejich zájmů a nezávislosti a právo každého státu na vlastní politiku. Lomé I. byla podepsána čtyřiceti pěti rozvojovými zeměmi. Tato dohoda zaštiťovala nreciproční preference pro většinu vývozů z ACP do EHS, dále taky obsahovala zvláštní obchodní protokoly o cukru, telecím a hovězím masu a o banánech. Součástí dohody Lomé I byl Stabilizační systém příjmů z vývozu zemědělských produktů (STABEX). Jednalo se o stabilizační systém příjmů z vývozu zemědělských produktů. STABEX byl základním pilířem rozvojové politiky ES. Základním principem byla garance ES státům ACP minimálních příjmů za dvacet čtyři zemědělských produktů pro rozvojové země v exportu nejdůležitější. ES byla natolik velkorysá, že pokud se příjmy z vývozů ACP oproti průměru předchozího roku snížily, vyrovnalo ES ztrátu zisku buď nenávratným příspěvkem, nebo překlenovacím úvěrem.

Lomé II byla podepsána v r. 1980 na období 1981 – 1985. Obsahově se tato dohoda příliš nezměnila. Cíl byl nastaven stejně jako u předchozí dohody. Dvěma podstatnými změnami bylo přistoupení dvanácti nových zemí, což znamenalo, že se dosavadní počet přistoupených zemí rozšířil na padesát sedm a zavedení nástroje Systém stabilizace výnosů v těžebních oblastech rozvojových zemí ACP, asociovaných s EU (SYSMIN). SYSMIN se zaměřoval na sedm surovin (bauxit, cín, fosfáty, kobalt, manga, měď, železo). Země, jejichž export zmíněných surovin (jedné či více) činil nejméně 15 % celkových exportních příjmů po dobu minimálně dvou ze čtyř let předcházejících žádosti o pomoc, mohly požádat o pomoc.

Lomé III byla uzavřena na období 1986 – 1990. Tato dohoda posunula cíle loméských dohod zase o krůček dál a soustředila se na podporu a především urychlení ekonomického a sociálního rozvoje ACP a diverzifikaci a konsolidaci vztahů. Opět se zvýšil počet zemí, které tuto dohodu podepsalo z padesáti sedmi na šedesát čtyři. Novým směrem této dohody se stal rozvoj venkova, doprava, rybolov a komunikace. Lomé III považovala za důležité soustředit se na výstavbu infrastruktury a na projekty rozvoje venkova. Její snahou bylo podpořit produkci dostatečným množstvím potravin pro obyvatelstvo zemí ACP.

Lomé IV změnila časový horizont dosavadních Loméských dohod pětileté platnosti a sice, že tato v pořadí čtvrtá dohoda byla podepsána v r. 1989 na desetileté období. Její koncepce spočívala v rozdělení do dvou finančních protokolů. V prvním období podepsalo tuto dohodu šedesát osm zemí, ve druhém se zvýšil počet zemí na sedmdesát a jednu zemi přidruženou. Lomé IV se soustředila na ochranu životního prostředí, posilování pozice žen, demokracii, podporu lidských práv, soukromého sektoru a růstu oblastní spolupráce. V oblasti obchodní Lomé IV zachovala základní principy volného a nrecipročního přístupu téměř všech výrobků ze zemí ACP na trhy ES. Pouze zemědělské produkty a potraviny byly omezeny, i když u těchto produktů a potravin došlo k redukci restrikcí zhruba u čtyřiceti komodit. Jelikož přetrvával značně malý podíl zemí ACP na světovém obchodu, byla k Lomé IV připojena deklarace. Tato deklarace obsahovala nejen obchodní strategie, ale i začleňování obchodní analýzy do průmyslových programů. V rámci SYSMIN se měl rozšířit seznam produktů o uran a zlato a tím mělo být přispěno k užítku pro více zemí, jež byly bohaté právě na tyto suroviny. Užitek ze SYSMIN měli mít i země, které odvozovaly 20 % svých příjmů z exportu minerálních produktů kromě drahých minerálů, zemního plynu a ropy. V systému STABEX došlo ke zvýšení seznamu vývozních komodit o chobotnice a sépie.

Strukturální změny, které postihly Africké země, vyvolaly zrevidování a doplnění Lomé IV. Týkalo se to především demokratických principů a zákonných norem a respektování lidských práv. Za předpokladu, že tato kritéria dané země ACP neplnila, mohlo nastat nepřidělení finančních prostředků z fondů těmto zemím. Dále se to týkalo nově uvedených fází programování. Jejich cílem bylo zlepšování plnění dohody zeměmi ACP a růstu flexibility. Revize Lomé IV se v neposlední řadě soustředila na decentralizaci spolupráce ve formě spojení s účastí všech aktérů. Revidovaná Lomé IV obsahovala deklaraci k protokolu o banánech. Díky sporům mezi producenty banánů z USA a Latinské Ameriky

a producentů z Evropy a ACP, byl zaveden systém pomoci pro tradiční producenty banánů ACP. Cílem bylo udržet pozici těchto zemí na trhu EU.

Dohromady bylo poskytnuto z Evropského rozvojového fondu (EDF) a částečně z Evropské investiční banky (EIB), prostřednictvím čtyř loméských dohod, dotace ve výši 41,607 mld. ECU, jak uvádí Cihelková (2003). Jednotlivé dohody přinesly do vzájemných vztahů EU a rozvojových zemí ACP nové prvky, s každou dohodou vzrůstal počet zemí, rozšiřovaly se oblasti i nástroje spolupráce a především rostl objem prostředků z EDF. Zároveň lze také říci, že tyto dohody příliš nepodpořily soběstačnost a rozvoj jednotlivých zemí ACP. Důkazem toho je, že reálný sociální a ekonomický vývoj nebyl příliš vysoký. Rostla zadluženost, chudoba, sociální dezintegrace, projevovaly se humanitární katastrofy zemí ACP a dokonce velká část finančních prostředků byla zneužita pro zbrojení a obohacování se.

Mezi historické mezníky formující postloméskou spolupráci mezi EU a ACP patří:

- Nefungující systém přerozdělování finančních prostředků z EU v ACP, chudoba a zadluženost zemí ACP,
- Podpis Maastrichtské smlouvy – nové priority rozvojové politiky, jimiž se staly demokracie, boj proti chudobě, zlepšení konkurenceschopnosti a účinnosti rozvojové pomoci,
- Vznik WTO – podstatou problému bylo, že Loméské dohody umožňovaly preferenční přístup na evropské trhy jen zemím ACP a ne všem členům WTO. To zapříčinilo rozpory,
- Zelená kniha o vztazích EU a ACP v předvečer 21. století. – podnítila diskusi o budoucnosti partnerství EU a ACP. Ukázala pozitivní i negativní stránku této spolupráce s náznakem potřeby změny v této spolupráci. Výsledkem bylo podpořit tuto spolupráci i v budoucnosti jak ze strany EU, tak ze strany ACP. Respektive bylo potřeba učinit celkovou reformu vztahů EU k ACP.

Po oficiálním jednání o budoucím partnerství byla podepsána 23. června 2000 **Dohoda o partnerství mezi africkými, karibskými a tichomořskými státy a Evropským společenstvím a jeho členskými státy** neboli **Dohoda z Cotonou**. Tuto novou dohodu podepsalo patnáct členských států EU a sedmdesát sedm rozvojových zemí ACP na dobu dvacet let s možností pětiletých případně ročních revizí. Samotná dohoda vychází z pěti základních principů, jimiž jsou politická dimenze, participace rozvojových zemí s podporou občanské společnosti, finanční pomoc, zmenšení chudoby a přechodné uplatňování revidovaných principů Úmluvy Lomé IV. Na poli obchodu měly být uzavírány dohody o partnerství s cílem vzniku zón volného obchodu. Díky tomu by se měly vytvořit regionální integrační uskupení. Ekonomické partnerství by tak nabylo regionální dimenze, což bude poněkud obtížné vzhledem k faktu, že snahy o vytvoření regionálních struktur jsou mezi jednotlivými zeměmi ACP malé.

2.7 Obchodní výměna mezi zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří a Evropskou unií

Obchodní vztahy mezi ACP a EU jsou velmi důležité zvláště pro ACP. Jednak je EU jejich hlavním obchodním partnerem a jednak EU poskytuje pro země ACP lepší podmínky pro přístup na své trhy. Mezi hlavní obchodní partnery ACP patří kromě EU také USA, Čína, Japonsko a Brazílie.

V roce 2008 tvořil vývoz EU do zemí ACP 68 mil. EUR a dovoz EU ze zemí ACP 76 mil. EUR, jak uvádí Evropská komise. Co se týče struktury vývozu ACP do EU, tvoří jej řada produktů. Mezi produkty s největší procentuální hodnotou, a zároveň nad 2 %, patří:

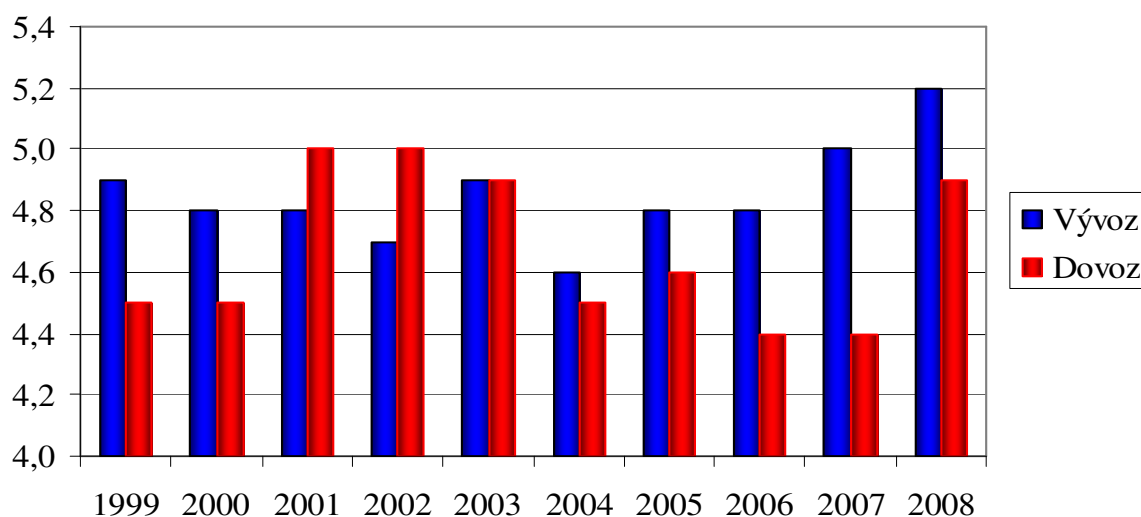
- Ropné oleje a oleje získané z živců – 34,3 %
- Ropné plyny a další plynné uhlovodíky – 6,9 %
- Kakaové boby, celé nebo zlomené, syrové nebo pražené – 4,9 %
- Diamanty opracované, ne montované – 4,7 %
- Nezpracovaný hliník – 3,3 %
- Rekreační lodě, výletní lodě, přepravní lodě, nákladní lodě – 3,2 %

- Třtinový nebo řepný cukr a chemicky čistá sacharóza

Většinu vyvážených produktů z ACP do EU tvoří suroviny a zemědělské produkty, jak uvádí Evropská komise.

Z pohledu EU jsou vztahy s ACP pouze drobnou částí jejich obchodních vztahů s vnějšími partnery.

Graf 2.3 Vývoz a dovoz mezi EU27 a zeměmi ACP v období 1999 – 2008
(v %)

Pramen: Eurostat, 2010.

Graf 2.3 znázorňuje procentuální vyjádření vzájemných obchodních vztahů EU27 a ACP. Graf ukazuje vývoj vývozu a dovozu v jednotlivých letech období 1999 – 2008. Vývoj vývozu byl od roku 1999 až do roku 2003 kolísavý. Od r. 2004 začaly hodnoty vývozu EU27 do ACP růst z 4,6 % na 5,2 % v roce 2008. Hodnoty dovozu EU27 jsou velmi proměnlivé. Dá se říci, že v letech 2001 až 2003 dosahoval dovoz EU27 z integračního seskupení ACP nejvyšších hodnot, okolo 5 %. V roce 2008 byla hodnota vývozu EU27 ve výši 5,2 % a hodnoty dovozu EU27 ve výši 4,9 %.

2.8 Shrnutí

Evropská unie se stala hlavním obchodním subjektem ve světě. Její historie je rozsáhlá a struktura členitá. Od dob jejího fungování byla uzavřena mnohá z dohod, jež přinesla nová a pozměňující pravidla. Poslední změnou byla ratifikace Lisabonské smlouvy ve všech členských zemích EU, která by měla vnést do EU určité změny a zlepšit její fungování. Lisabonskou smlouvou je vymezen obsah společné obchodní politiky z hlediska jednotných zásad, na nichž spočívá. Právě společná obchodní politika představuje jednu z důležitých politik, kterou EU provádí. Tato politika vymezuje obchodní vztahy ke třetím zemím a pravidla pro všechny členské země závazné. Prostřednictvím orgánů EU zavedla společný celní sazebník pro dovozy z třetích zemí. EU má rozsáhlé obchodní vztahy s rozvojovými zeměmi. Spolupracuje s rozvojovými zeměmi ve snaze pomoci jim v rozvoji a v začleňování do světového obchodu. Důkazem vzájemných vztahů EU a rozvojových zemí jsou rozsáhlé dohody obsahující řadu zvýhodnění. Dohoda z Yaoundé I započala tyto vztahy v 60. letech 20. století a v dnešní době je udržuje Dohoda z Cotonou. Výsledkem těchto vztahů bylo utvoření integračního seskupení ACP. Do zemí ACP směřoval z ES finanční protokol, jenž byl součástí Dohod z Lomé. EU zavedla také vůči ACP všeobecný systém celních preferencí. Ve vzájemných obchodních vztazích převyšují vývozy EU nad dovozy do EU.

3 Analýza obchodních vztahů mezi Evropskou unií a Jižní Afrikou

Obchodní vztahy mezi Evropskou unií a Jižní Afrikou spadají zhruba do 60. let 20. století, kdy byly započaty vztahy EU s ACP, jak již bylo zmíněno výše. Region Jižní Afrika, který je v této části práce analyzován z hlediska obchodních vztahů s Evropskou unií, zaujímá v těchto vztazích specifickou roli.

3.1 Charakteristika regionu Jižní Afriky a jeho integrační podmínky

Africký kontinent, převážně jeho větší část, leží na východní polokouli, rozkládá se na území o výměře přibližně 30 mil. km² a představuje druhý největší kontinent na zeměkouli. I přes rozlehlost afrického kontinentu na něm žije jen zhruba 999 mil. obyvatel. Africký kontinent je omýván jižním Atlantským oceánem a Indickým oceánem. Na Afriku lze pohlížet z mnoha hledisek členění. Afriku lze rozdělit na saharskou část tvořenou sedmi arabskými státy, kterými jsou Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Súdán, Tunisko a Západní Sahara a na subsaharskou část, která je považována za nejchudší a nejméně rozvinutou oblast s převážně černošským obyvatelstvem, jak uvádí Zlý (2008). Další rozdělení vymezuje Afriku jako severní, jižní, východní, západní a střední.

Afrika je součástí ACP a sama utváří ve svém megaregionu mnoho integračních seskupení, proto na ni lze také pohlížet z hlediska integračních seskupení.

Procesy utváření integračních seskupení v Africe jsou ovlivňovány mnohými faktory a rozličnými okolnostmi, jenž v této zemi působí a jsou zde zakotveny po řadu let. Patří mezi ně **přírodní podmínky**, které nejsou v Africe příliš příznivé. Za špatnými přírodními podmínkami stojí existence vodnatých ale nesplavných řek, nevhodné zálivy a zátoky, jež by umožnily vybudování přístavů, v neposlední řadě také značný výskyt pouští. Na Afriku též působí **vysoké populační přírůstky**. Podle Populační referenční kanceláře (Population reference bureau, PRB) se předpokládá, že do r. 2025 se populace Afriky zvětší k téměř 1,4

mld. lidí a do r. 2050 obyvatelstvo vzroste až k 2,0 mil. Obyvatelstvo Afriky se stále v masovém měřítku potýká s chudobou, fyzickou bídou, hladem a nemocemi jako je AIDS, malárie či spavá nemoc. Vše je v určité míře způsobeno nedostatečnou vzdělaností, postavením žen, válkami, odlivem vzdělaných odborníků atd. Mezi další rozhodující faktory mající vliv na integrační tendence patří velmi **nízká ekonomická úroveň**. Tato úroveň vznikla koloniální nadvládou Belgie, Velké Británie, Francie, Nizozemí a Portugalska. Právě díky kolonialismu vzniklo odčerpávání zde vytvářených důchodů. Koloniální podřízení v Africe zanechalo negramotné, nekvalifikované a nepřipravené obyvatelstvo na industriální rozvoj. Zde jsou základy pro soudobý stav Afriky. Co se týče politického rozdělení, byla Afrika zásluhou imperiálních politik koloniálních mocností rozdělena na strnulé a neměnicí se kolonie. Mezi africkými národy dodnes existují pomyslné uměle vytvořené státní hranice, které byly opět vytvořeny snahou koloniálních mocností podrobit si Afriku. V současné době si bývalé koloniální mocnosti stále uchovávají svou pozici.

Jižní Afrika je region zabírající jižní část Afrického kontinentu a je tvořena dvanácti zeměmi. Zmiňovanými dvanácti zeměmi jsou Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mosambik, Namibie, Jihoafrická republika (JAR), Svazijsko, Zambie a Zimbabwe. Region Jižní Afrika leží v tropickém suchém podnebném pásu a pokrývají ho savany, pouště a polopouště, přesto je region Jižní Afriky bohatý na nerostné suroviny, což dává této subsaharské části určité příležitosti pro obchod. Jedná se o železnou rudu, uran, zlato, platinu, diamanty, mangan a chrom. V určitých zemích se také těží ropa a černé uhlí. Sektor zemědělství je rozvíjen ve východní části regionu, kde se pěstuje kukuřice, pšenice, vinná réva, rýže a tabák.

Hustota zalidnění regionu Jižní Afriky je v průměru 87 obyv./km². V Angole připadá na jeden km² 14 lidí, v Botswaně jsou to 3 obyv. / km², v Lesothu 70 obyv. / km², v Madagaskaru 33 obyv. / km², v Malawi 120 obyv. / km², v Mauriciu 625 obyv. / km², v Mosambiku 27 obyv. / km², v Namibii 3 obyv. / km², v JAR 42 obyv. / km², ve Svazijsku 68 obyv. / km², v Zambii 17 obyv. / km², a v Zimbabwe 32 obyv. / km². Počet obyvatel je ze všech regionů Afriky téměř nejnižší, jen na úrovni 157,3 mil. za první polovinu roku 2009. Nejméně obyvatel jen už jen v regionu Střední Afriky. Předpokládaný vývoj počtu obyvatel tohoto regionu je očekáván v první polovině r. 2025 na úrovni 205,2 mil. a v první polovině r. 2050 by mohl dosáhnout 278,3 mil. Tyto statistiky ukazují, že existují přirozené rozdíly

v hustotě zalidnění zemí regionu Jižní Afriky, například podle rozlohy zemí, avšak v Jihoafrické republice je hustota zalidnění oproti zemím s podobnou rozlohou značně vysoká, jak uvádí Population Reference Bureau (2009).

Obrázek 3.1 Země regionu Jižní Afriky

Pramen: University of Texas Libraries, Afrika, 2008, vlastní úprava.

Na obrázku 3.1 jsou zobrazeny země tvořící region Jižní Afriky. Jsou jimi: Angola, Botswana, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mosambik, Namibie, JAR, Svazijsko, Zambie a Zimbabwe.

Následující tabulka 3.1 zaznamenává nejdůležitější ekonomické ukazatele charakterizující dvanáct zemí regionu Jižní Afriky pro období 2007 – 2009 a poskytuje tak možnost srovnání.

Tab. 3.1 Vybrané ekonomické ukazatele zemí regionu Jižní Afriky pro období 2007 - 2009

Stát	Rok	Růst reálného HDP (%)	HDP (PPP, mld.USD)	HDP/obyv. (USD, běžné ceny)	Obchodní bilance (mld. USD)	Inflace (%)
Angola	2007	21,1	101,6	8 300	N/A	11,8
	2008	13,2	115,1	9 200	49,22	12,5
	2009	-0,6	114,4	8 900	27,21	13,1

Botswana	2007	4,4	26,66	13 900	N/A	7,1
	2008	2,9	27,43	14 100	0,221	12,6
	2009	-5,2	26	13 100	-0,708	7,3
JAR	2007	5,5	486,2	10 100	N/A	7,2
	2008	3,7	504,2	10 300	-4,45	11,3
	2009	-1,8	495,1	10 100	-2,31	7,2
Lesotho	2007	4,8	3,13	1 600	N/A	8
	2008	6,8	3,34	1 700	-0,924	10,7
	2009	-2	3,27	1 700	-0,955	8,5
Madagaskar	2007	6,2	19,08	1 000	N/A	10,3
	2008	7	20,42	1 000	-1,165	9,2
	2009	0,4	20,5	1 000	-0,796	8
Malawi	2007	7,9	11,02	800	N/A	7,9
	2008	9,7	12,09	800	-0,757	8,7
	2009	5,9	12,81	900	-0,68	8,5
Mauricius	2007	5,5	14,82	11 700	N/A	8,8
	2008	5,1	15,58	12 200	-1,999	9,7
	2009	2,1	15,9	12 400	-1,497	3,4
Mosambik	2007	7,4	18,1	900	N/A	8,2
	2008	6,8	19,34	900	-0,805	10,3
	2009	4,3	20,17	900	-1,15	3,5
Namibie	2007	5,5	13,06	6 300	N/A	6,7
	2008	3,3	13,49	6 500	-0,682	10,3
	2009	0,7	13,58	6 400	-0,904	8,8
Svazijsko	2007	3,5	5,77	4 400	N/A	8,1
	2008	2,4	5,91	4 500	-0,099	13,4
	2009	-0,4	5,88	4 400	-0,073	8,5
Zambie	2007	6,2	16,74	1 500	N/A	10,7
	2008	5,7	17,7	1 500	0,124	12,4
	2009	4,5	18,5	1 500	0,257	13,5
Zimbabwe	2007	-5,6	0,37	N/A	N/A	N/A
	2008	-14,4	0,32	200	-0,519	14,9 mld.
	2009	3,7	0,33	<100	-0,94	5,1

Pramen: Central Intelligence Agency, The World Factbook, 2009; African Development Bank, African Economic Outlook 2009, vlastní zpracování.

Tab. 3.1 zobrazuje hodnoty základních ekonomických ukazatelů ve dvanácti zemích regionu Jižní Afrika za období 2007 - 2009. Vybranými ukazateli jsou tři typy HDP, obchodní bilance a inflace. HDP stanovuje výkonnost ekonomiky dané země a vyjadřuje se v peněžních

jednotkách. HDP prakticky měří celkový objem veškeré finální produkce vyprodukované v dané zemi výrobními faktory, kterými jsou umístěné v dané zemi bez ohledu na to, kdo je vlastní. HDP měří tento objem za určité období, kterým je zpravidla jeden rok, jak uvádí Kotlán (2001). V tab. 3.1 je zobrazen růst reálného HDP v %. Tento ukazatel vyjadřuje procentní změny k předchozím rokům. U zmíněných devíti zemí došlo od r. 2007 ke zvýšení. Lesotho, Malawi a Zimbabwe nejdříve zaznamenalo snížení a poté zvýšení. Největší záporná procentuální změna se projevila v roce 2008 u Zimbabwe a naopak tomu bylo u Angoly v roce 2007. HDP v paritě kupní síly (purchasing power parity, PPP) (mld. USD) jasně ukazuje hospodářské postavení jednotlivých zemí, respektive více a méně prosperující země. Za ty méně prosperující lze považovat ve srovnání s ostatními Lesotho, Svazijsko a Zimbabwe. Vysoké postavení má JAR. HDP na obyvatele v PPP se používá při mezinárodním srovnávání vyspělosti ekonomik. Díky HDP na obyvatele jsme schopni reálně srovnávat vyspělost různých ekonomik. Ve srovnání JAR a Lesotha lze HDP na obyvatele ilustrovat následovně. V roce 2009 dosáhla hodnota HDP v JAR 495,1 mld. USD a v Lesothu 3,3 mld. USD, přičemž HDP na jednoho obyvatele dosáhl v JAR 10 100 USD, zatímco v Lesothu 1 700 USD. Z toho vyplývá, že je v Lesothu potřeba na hodnotu, kterou vyprodukuje JAR jeden pracovník, více než 5 lidí. Rekordní inflaci zaznamenalo v roce 2008 Zimbabwe. Obchodní bilance prakticky vyjadřuje rozdíl mezi exporty a importy. Důvody vysoké kladné hodnoty obchodní bilance Angoly mohou být různé. Přítomnost ropy této zemi dává značné příležitosti k vývozu suroviny do USA, Číny a EU. Dovozy do Angoly podléhají celnímu sazebníku, jenž stanovuje redukci maximální sazby na 30 %, minimální sazby 2 % a dělení do šesti pásem, jak uvádí Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

3.2 Integrační seskupení v Jižní Africe

Dá se říci, že v Africe mohou být realizovány trojí integrační snahy. Existují-li země, které jsou si určitými znaky blízko, smí mezi sebou tyto země vytvářet regionální integrační seskupení. Označení regionální integrační seskupení prakticky vymezuje integrační seskupení v rámci regionů Afriky. Patří mezi ně Severní, Západní, Střední a Jižní Afrika, jak uvádí Adamcová, Gombala (2001). Snahou těchto organizací je zajistit jejich efektivní fungování a převážně stabilitu. Dalšími integračními snahami je vytváření meziregionálních integračních

seskupení. Ve své podstatě představují seskupení, kde se členské státy nachází ve dvou afrických subregionech. Posledním stupněm je celoregionální integrační seskupení. Často prezentováno jako tzv. nový africký kontinentalismus.

Vývoj integračních seskupení v Africe je značně kolísavý. První snahy o vznik integračních seskupení spadají do 60. let 20. století, tedy bezprostředně po vyhlášení politické nezávislosti a probíhají až do současnosti. Bohužel nelze říci, že byly a jsou zcela úspěšné. Určitá míra neúspěšnosti je také důvodem největšího počtu integračních seskupení v rozvojovém světě. Již výše byly zmíněny faktory ovlivňující utváření integračních seskupení. Těmi největšími problémy bylo převážně nastartování ekonomického rozvoje, shromažďování nedostačujících finančních zdrojů pro realizaci prvních projektů a rozvojových programů, snaha o nalezení vlastní pozice v mezinárodních ekonomických vztazích a snížení ekonomické závislosti na bývalých metropolích. Ekonomiky zemí Afrického kontinentu se ocitly v kritické situaci, a proto se africké země snažily pomoci si sami prostřednictvím Lagoského akčního plánu vypracovaného v rámci Organizace africké jednoty (Organization of African Unity, OAU) tak pomocí mezinárodního společenství skrze návrhy vypracované Světovou bankou (World bank, WB) a OSN. Nápomocný ve snížení veřejných výdajů ve státním rozpočtu a na snížení deficitu obchodní bilance, na privatizaci málo efektivního státního sektoru, na zajištění příznivých podmínek pro příliv přímých zahraničních investic atd. měl být Program strukturálního přizpůsobování (Structural Adjustment Programmes, SAPs).

V 90. letech dochází ke znovu posilování idejí integrací, které se odráží buď v revidovaných smlouvách již dříve existujících seskupení, nebo v jejich přetváření v seskupení nová. Na rozdíl od 60. let jsou ovšem mnohem více inspirované mechanismem mezinárodní ekonomické integrace rozvíjené Evropskou unií jak uvádí Adamcová a Gombala (2001).

V rámci jižní Afriky vznikly tři integrační seskupení, která působí čistě v rámci regionálního integračního seskupení. Jedná se o SADC, SACU, jak uvádí Adamcová a Gombala (2001).

V roce 1979 byla smlouvou založena Konference pro koordinaci rozvoje v jižní Africe (South African Development Coordination Conference, SADCC), předchůdkyně nynější

SADC. Smlouva o založení **SADC** byla podepsána v r. 1993. Současnými členskými zeměmi jsou Angola, Botswana, JAR, Kongo/Zair, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mosambik, Namibie, Seychely, Svazijsko, Tanzanie, Zambie a Zimbabwe. Nové integrační seskupení mělo za úkol více podporovat hospodářský rozvoj, než-li tomu bylo tak u SADCC a přejít od všeobecné formulované koordinační dohody k rozvinutější formě integračního seskupení.

V rámci spolupráce členských zemí SADC měly tyto země směřovat ke třem hlavním oblastem cílů. Jedním z nich bylo na základě rovnosti a vzájemných výhod prohloubit hospodářskou spolupráci a integraci. Mezi členskými zeměmi mělo také dojít k podpoře přeshraničního obchodu a k volnějšímu pohybu výrobních faktorů, zboží a služeb. Neméně významným cílem se stalo rozvíjení společných sociálních hodnot a hodnot v hospodářství a politice. Respektování právních norem a dodržování lidských práv, intenzivnější podpora demokracie a snižování chudoby. Třetím cílem bylo posilování regionální stability, bezpečnosti a míru. Aby byly dosaženy tyto cíle, dohodly se členské státy na spolupráci v sektoru infrastruktury a služeb, v průmyslu a obchodu, v rozvoji lidských zdrojů, vědy, techniky a technologie a také v zahraniční politice, diplomacii, míru a bezpečnosti. Členské státy SADCC se snažily integrovat dílčí aktivity pomocí společného plánování a koordinace. Jednotlivé země chtěly vytvořit integrační celek v různých oblastech aktivit a to pomocí postupného zavádění integračních opatření. V každé zemi, v rámci příslušného ministerstva, byly ustaveny tzv. Sektorové koordinační jednotky zodpovědné za společný postup států SADC v jednotlivých odvětvích. V r. 1996 bylo v každé členské zemi dojednáno umístění Sektorových koordinačních jednotek. V regionu Jižní Afrika, jak je definovaný výše, bylo v příslušných členských zemích umístění Sektorových koordinačních jednotek následující:

- Angola – energetika,
- Botswana – zemědělský výzkum, veterinární kontrola a živočišná produkce,
- JAR – finance a investice,
- Lesotho – životní prostředí a ochrana půdy, cestovní ruch,
- Malawi – lesnictví, příroda a sladkovodní rybářství,
- Mauricius – nemá dosud přidělenou oblast,
- Mozambik – doprava a komunikace, kultura a informace,
- Namibie – mořské zdroje a rybářství,

- Svazijsko – rozvoj lidských zdrojů,
- Tanzanie – průmysl a obchod,
- Zambie – těžební průmysl,
- Zimbabwe – zemědělství, přírodní zdroje a zajištění potravinami.

Rozvojový program Společenství představuje Program aktivit SADC. Program aktivit integračního seskupení SADC (SADC Programme of Action, SPA) znamená úhrn odvětvových programů s politickými cíli, strategiemi a projekty, jejichž cílem je realizovat celkové cíle. Do působnosti SPA spadá 407 projektů s odhadovanými náklady ve výši 8,1 mld. USD. Přibližně 90 % této částky je z externích zdrojů a téměř 50 % bylo již zajištěno, jak uvádí SADC na svých internetových stránkách.

Integrační seskupení **SACU** sdružuje pět zemí, mezi něž patří Botswana, JAR, Lesotho, Svazijsko a Namibie, která přistoupila do seskupení až v roce 1915. SACU představuje nejdéle fungující celní unii na světě. Její počátky sahají až do roku 1889. Východiskem pro vytvoření SACU bylo v r. 1993, kdy byl JAR ještě v období apartheidu, vytvoření Jihoafrického společného trhu (South African Common Market, SACM). Členskými zeměmi SACM byly JAR, Lesotho, Botswana a Svazijsko. Jednotlivé členské země SACU jsou si velmi odlišné z mnoha hledisek.

Nejdominantnější postavení v seskupení má JAR, proto je toto propojení se Botswanou, Lesothem, Namibií a Svazijskem (Botswana, Lesotho, Namibia, Swaziland, BLNS) tak specifické. Svou nejsilnější a největší ekonomikou hraje prim a dá se říci, že ostatní země se jí a jejím potřebám prakticky podřizují. Příkladem toho je fakt, že všechna důležitá rozhodnutí o aktivitách uvnitř SACU jsou konána Jihoafrickou radou pro obchod a cla, ve které ostatní čtyři země nejsou zastoupeny. To se také týká vztahů SACU se třetími zeměmi. Jedinou povinností JAR je předem oznámit členským zemím jakékoliv změny.

Podobné zastoupení zemí má i integrační seskupení **CMA**. Do té doby existující neformální randová oblast byla přeměněna do formální Randové měnové oblasti (Rand Monetary Area, RMA) Členskými státy se staly JAR, Lesotho, Svazijsko a v r. 1992 se připojila i Namibie. Botswana zůstala v pozadí a odmítla vstoupit do RMA. Její iniciativou byla vlastní národní měna a centrální banka.

Cílem CMA je zabezpečit volný pohyb kapitálu mezi členskými zeměmi. Pro země Svazijsko, Lesotho a Namibie existuje výhoda volného přístupu na kapitálový trh Jihoafrické republiky. Mezi členskými státy je zavedena společná kursová kontrola, která je zavedena multilaterální měnovou dohodou. Tato dohoda poskytuje Svazijsku, Lesothu a Namibii možnost volně směňovat své měny⁶ za jihoafrický rand a zároveň nezavazuje tyto země k udržování randu v oběhu na jejích územích a k udržování pevné parity směnného kurzu vůči randu. Samotný jihoafrický rand je v oběhu ve všech členských zemích. Možnost platit s ním je jen v JAR, Lesothu a Namibii. Jihoafrická centrální banka je bankou pro všechny země CMA. Jedná-li se o zlaté rezervy a rezervy zahraničních měn, Lesotho, Svazijsko a Namibie si je spravují sami. Vládní cenné papíry vydané těmito zeměmi jsou investicí finančních institucí v Jihoafrické republice ve výši 1,5 % aktiv.

Nadřazené postavení JAR v CMA vůči zbývajícím zemím je zřejmé a na tyto země působí ze dvou stran. První strana je pozitivní z důvodu velkého přílivu dovozů z JAR do Lesotha, Svazijska a Namibie. Kromě toho navázání měn těchto tří zemí na mezinárodně obchodovanou a volně směnitelnou měnu JAR dodává jejich měnám na důvěryhodnosti. Negativním prvkem postavení JAR vůči zbývajícím zemím je situace, kdy pro JAR mohou být výhodnější vyšší úrokové míry, ale pro Svazijsko zase nižší z důvodu podpory investic. Až doposud považovali současné členské země toto partnerství v CMA za poměrně úspěšné a žádná z nich se nevyjádřila, že by chtěla opustit CMA.

Za tímto úspěchem stojí fakt, že hospodářský růst v CMA se od konce apartheidu v Jihoafrické republice zrychlil. Tento růst odráží vývoj v JAR. Průměrné roční tempo růstu HDP se zvýšilo z 1,1 % v letech 1980 – 1992 na 2,7 % v letech 1993 – 2000 a na 3,7 % v letech 2001 – 2005, jak uvádí IMF (2007).

Za meziregionální integrační seskupení lze považovat seskupení COMESA. Jejím obroditelem bylo tehdejší Preferenční pásma pro východní a jižní Afriku (Preferential Trade Area for Eastern and Southern Africa States, PTA). PTA bylo založeno v r. 1981 pod záštitou Hospodářské komise OSN pro Afriku (Economic Commission for Africa, ECA). OSN se tehdy soustředila svou pozornost na podporu regionalizace Afriky. Organizace měly vytvářet velké trhy pro průmyslové produkty. Cílem bylo nahrazovat dovozy a podporovat relativní

---

⁶ Příslušnými měnami jsou svazijský lilangen, lesothský loti a namibijský dolar.

soběstačnost afrických ekonomik. Smlouva o založení COMESA vstoupila v platnost r. 1994, ale nebyla ratifikována všemi osmnácti zeměmi PTA.

Hlavními cíly seskupení COMESA byly eliminace tarifních a netarifních překážek obchodu, přijetí společného celního tarifu, volný pohyb kapitálu, práce a zboží, standardizace technických norem a daňových sazeb a přijetí jednotné měny a založení měnové unie. Problém integrace v COMESA vyústil v situaci, kdy jen devět zemí se vyjádřilo prointegračně a společně vytvořily Pásmo volného obchodu společenství (COMESA – Free Trade Area, COMESA – FTA). Integrační seskupení COMESA má v současné době 19 členských zemí, mezi něž patří: Burundi, Džibutsko, Egypt, Eritrea, Etiopie, Keňa, Komory, Kongo/Zair, Libye, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Rwanda, Seychely, Súdán, Svazijsko, Uganda, Zambie a Zimbabwe. Celkové HDP přesahuje více než 360 miliard USD. Populace COMESA představuje okolo 430 milionů obyvatel.

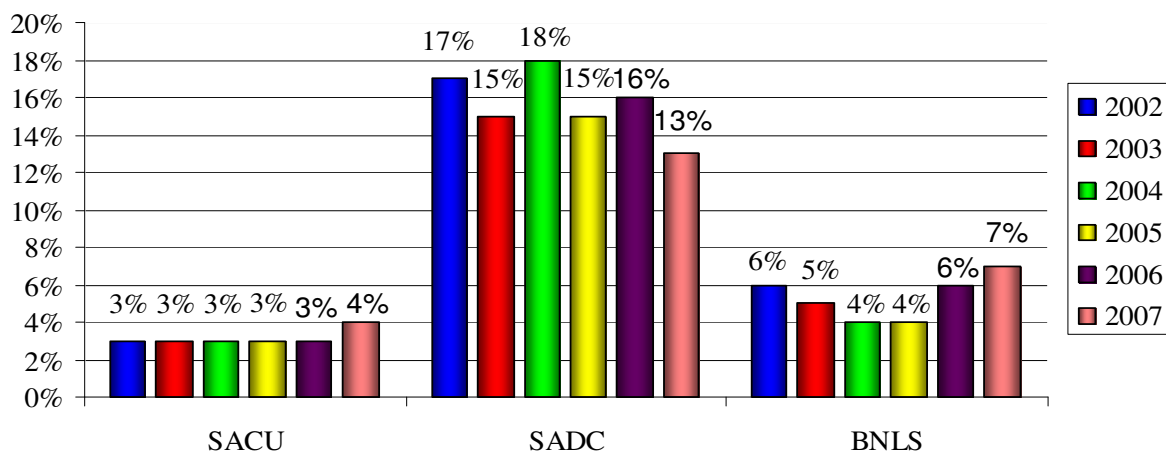
3.3 Obchodní vztahy Evropské unie a integračních seskupení regionu Jižní Afriky

Vzájemné obchodní vztahy mezi africkými integračními seskupeními a EU jsou monitorovány jak Evropskou komisí, tak Africkou rozvojovou bankou (African Development Bank, ADB). ADB sleduje převážně intra obchod mezi integračními seskupeními v Africe.

Podíl importů a exportů EU s jednotlivými integračními seskupeními je odlišný. Tento podíl se odvíjí od řady aspektů. Mohou jimi být ekonomická a politická situace v zemi, geografická poloha, mocenská síla, bohatost nerostných surovin atd. Následující grafy ukazují podíly exportů a importů EU do a z integračních seskupení regionu Jižní Afrika.

Následující graf 3.1 zobrazuje vývoj vývozu Evropské unie do integračních seskupení regionu Jižní Afriky za období 2002 – 2007 (v %).

**Graf 3.1 Vývoz EU do integračních seskupení regionu Jižní Afriky
v období 2002 - 2007 (v %)**

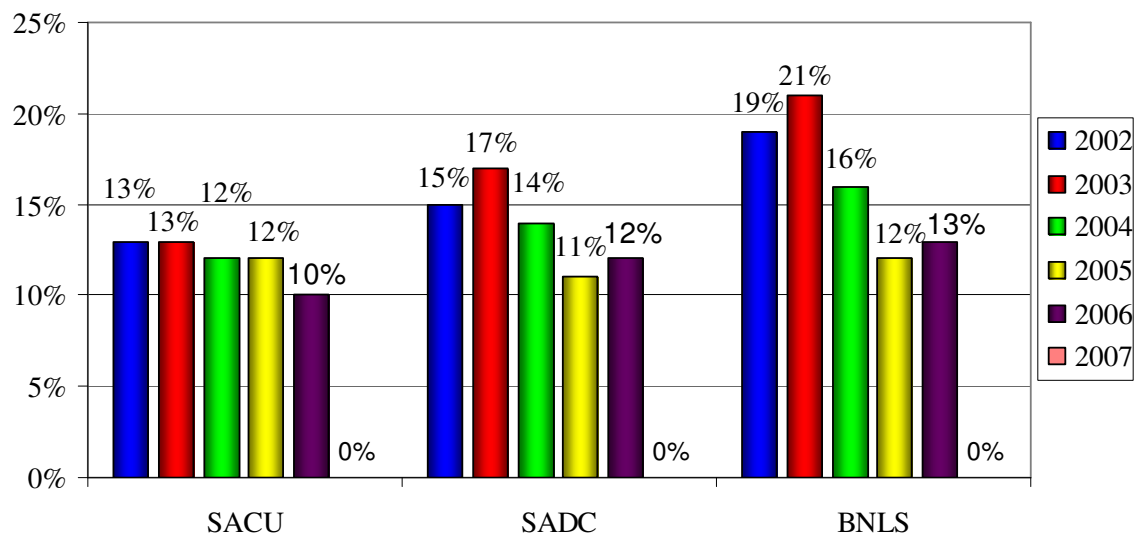

Pramen: Evropská komise, Statistické analýzy obchodu zemí ACP, 2007, vlastní zpracování.

Graf 3.1 zobrazuje podíl vývozu EU do integračních seskupení SACU, SADC a do specifického seskupení BNLS, které Evropská komise zařazuje do svých statistických analýz integračních seskupení. Jak již bylo výše zmíněno BNLS představuje země Botswanu, Namibii, Lesotho a Svazijsko. Sdružuje tyto země mimo JAR, která má sama o sobě specificky silné postavení a často by statistiky zkreslovala. V grafu 3.1 je ukázáno, že nejvíce EU vyváží do seskupení SADC, dále pak do BNLS a v poslední řadě do integračního seskupení SACU. SADC je tvořeno patnácti zeměmi a pravděpodobně proto je tento podíl největší, i když od roku 2004 začal mít mírně klesající tendenci. U seskupení BNLS tyto podíly mírně rostou od roku 2004. Podíly SACU jsou prakticky na stejné úrovni od r. 2004. Mírné zvýšení nastalo až od r. 2007, i když v porovnání se SADC vykazují podíly SACU a BNLS za období 2002- 2007 trojnásobně menší hodnotu.

Větší význam těchto vzájemných vztahů je pro africké integrační seskupení a to v podobě vývozů do EU, respektive dovozů EU jak zobrazuje graf 3.2.

**Graf 3.2 Dovoz EU z integračních seskupení regionu Jižní Afriky
v období 2002 - 2007 (v %)**

Pramen: Evropská komise, Statistické analýzy obchodu zemí ACP, 2007, vlastní zpracování.

Jak graf 3.2 ukazuje, podíly dovozů EU z integračních seskupení SACU, SADC a BNLS jsou mnohem vyšší než vývozy EU do těchto seskupení, což ukazuje, že pro EU jsou tyto obchodní vztahy pouze malou částí všech obchodní vztahů EU. Hodnoty u všech třech seskupení jsou přibližně podobné. Dá se říci, že největší rozdíl nastal v roce 2005 u SADC a BNLS. SADC zaznamenala snížení o 3 % a BNLS o 4 %. V roce 2006 nastal nárůst o 1 % u obou seskupení. Hodnoty SACU se za rok 2004 a 2005 držely na 12 %, dvouprocentní snížení zaznamenala SACU až v roce 2006. Na rozdíl od EU jsou obchodní vztahy integračních seskupení s EU velmi důležité a přispívají k větší provázanosti afrických zemí s EU. Dále pak zvyšují možnosti vstupu afrických trhů na mezinárodní trhy.

V rámci vzájemných obchodů EU27 a jednotlivých seskupení byla obchodní bilance v období 2002 – 2007 vždy záporná. Obchodní bilance EU27 a SACU činila v r. 2007 - 2 134,3 mil. EUR, bilance EU27 a SADC dosáhla -3 456,3 mil. EUR a bilance EU27 a BNLS nabyla hodnoty -1 731,6 mil. EUR, jak uvádí Evropská komise.

V následující tabulce 3.2 je ukázána komoditní struktura vzájemného obchodu EU27, SADC, SACU a BNLS. Dá se říci, že exporty EU27 jsou tvořeny převážně technologiemi.

Jedná se o elektrické přístroje, automobily, letadla, samohybné buldozery atd. Ze strany SADC, SACU a BNLS jsou to převážně suroviny, jež je v zemích integračních seskupení dostatek.

Tab. 3.2 Komoditní struktura vzájemného obchodu mezi EU27 a SADC, SACU a BNLS pro rok 2007 (v %)

	EU27 import	Podíl (%)
SACU	diamanty ať zpracované či nezpracované ale nenasazené	19,00
	uhlí, brikety, bulety a podobná tuhá paliva	10,70
	odstředivky a odstředivé sušičky	7,40
SADC	minerální oleje a oleje získané z živočišných minerálů	27,30
	diamanty ať zpracované či nezpracované ale nenasazené	15,80
	nezpracovaný hliník	10,80
BNLS	diamanty ať zpracované či nezpracované ale nenasazené	56,00
	nezpracovaný zinek	12,50
	rybí filety a jiné rybí maso	7,50
	EU27 export	
SACU	osobní automobily a jiná motorová vozidla	7,70
	díly a příslušenství pro traktory, motorové vozidla	5,60
	elektrické přístroje pro drátovou telefonii	4,60
SADC	elektrické přístroje pro drátovou telefonii	4,30
	motorové letadla E.G., vrtulníky a letouny	3,40
	léky obsahující smíšené nebo nesmíšené plodiny	3,40
BNLS	diamanty ať zpracované či nezpracované ale nenasazené	12,10
	elektrické přístroje pro drátovou telefonii	6,10
	samohybné buldozery, angldozery a glejdry	4,80

Pramen: Evropská komise, Statistické analýzy obchodu zemí ACP, 2008, vlastní zpracování.

3.4 Komoditní struktura vývozu a dovozu mezi Evropskou unií a regionem Jižní Afriky

Je zřejmé, že obchodní perspektiva jednotlivých zemí Jižní Afriky je odlišná. Každá ze zemí má svůj vlastní charakter, specializuje se na různou výrobu, je bohatá na odlišné suroviny a má tudíž ojedinělou pozici na trhu jak africkém, tak evropsko-unijním.

Vzájemné obchodní vztahy EU a zemí regionu Jižní Afriky vyjadřuje komoditní struktura daných vývozu a dovozu. V příloze č. 1 je znázorněna komoditní strukturu hlavních produktů vyvážených z EU do zemí regionu Jižní Afriky za období 2005 – 2006 (v %). Hlavní položkou daných vývozu EU jsou zpravidla technologie, jako jsou stroje, vozidla, letadla apod. Co se týká strojů, Evropská unie vyváží do Lesotha, Mauricia, Svazijska a Zimbabwe stále méně těchto zařízení, zatímco do Angoly, Botswany, JAR a Madagaskaru Evropská unie zvýšila své vývozy ve sledovaném období 2005 – 2007.

Příloha č. 2 zobrazuje strukturu hlavních produktů dovážených do EU ze zemí regionu Jižní Afriky. Zde jsou hlavními položkami vývozu těchto dvanácti zemí především suroviny, na které jsou země regionu Jižní Afriky bohaté. Jedná se o ropu, perly, drahé kameny a kovy, diamanty, měď, hliník, dále pak vypěstované plodiny, jako jsou např. tabák, cukr, sůl, ovoce, zelenina apod. Příloha č. 2 také reflektuje, na co se příslušné země regionu Jižní Afriky soustředí ve svých vývozech a především, jaké mají k tomu dispozice. Každá z výše uvedených zemí vyváží jiné produkty a v jiné míře. Například Angola se velmi soustředí na vývoz paliv. Paliva se podílí na celkových vývozech Angoly v průměru 80%. Botswana se soustředí převážně na vývoz perel. Tyto podíly tvoří okolo 90% na celkových vývozech. Vzájemné obchodní bilance nejsou vždy záporné, ale ve většině případů ano, což značí větší dovozy EU, respektive větší vývozy zemí regionu Jižní Afrika.

3.5 Přístup Evropské unie k nejméně rozvinutým zemím regionu Jižní Afriky

EU je největším světovým dárcem. Toto tvrzení dokládá fakt, že z EU pochází více než polovina finančních prostředků právě chudým zemím. EU podporuje rozvojové země skrz obchod takovým způsobem, že otevírá své trhy chudým zemím, a podněcuje je, aby s EU více obchodovaly.

Nejméně rozvinuté země neboli LDC země jsou klasifikovány na základě tří kritérií jako je hrubý národní důchod na obyvatele, index lidských zdrojů (Human Assets Index, HAI) a index ekonomické zranitelnosti (Economic Vulnerability Index, EVI).

Jak již bylo řečeno v kap. 2.5 za LDC se v současnosti považuje dle těchto kritérií devětačtyřicet zemí. Z regionu Jižní Afriky spadá do zemí LDC Angola, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mozambik a Zambie. Výhody, jež země LDC a zároveň těchto šest zemí přijímá, se rozděluje do 4 sekcí. Jedná se o preferenční přístup na trhy, zvláštní zacházení při plnění závazků plynoucích z členství ve WTO, oficiální rozvojová pomoc a ostatní formy financování rozvoje a v poslední řadě technická spolupráce a jiné formy pomoci. V rámci obchodních vztahů jsou pro vývozce z těchto zemí poskytovány výhody jako je platba nižších cel, případně bezcelní a bezkvótní přístup na trh jiných zemí. Jednotlivé výhody přijímají v rámci GSP. EU pokrývá buď téměř všechny, nebo všechny výrobky.

Výhody plynoucí z EU k zemím regionu Jižní Afriky zařazujícím se též do LDC Lesotho, které spolu s Botswanou a Svazijskem podepsali v roce 2009 prozatímní Dohodu o hospodářském partnerství (Economic Partnership Agreement, EPA). EPA garantuje Lesothu a zbývajícím zemím nepřerušovaný vstup na evropský trh do té doby, než bude vyjednána plná Dohoda o hospodářském partnerství se zbývajícími zeměmi, jež jsou členy SADC. Mosambik pravděpodobně podepíše tuto dohodu v blízké budoucnosti.

Příkladem další země je Angola, která využívá výhody bezcelního a bezkvótového přístupu na trh EU v souladu s iniciativou Vše kromě zbraní (Everything But Arms, EBA).

Díky zařazení do skupiny LDC je Angole poskytována výhoda, zásluhou které jsou osvobozeny od cla všechny dovozy do EU z LDC zemí s výjimkou zbraní.

3.6 Shrnutí

Jižní Afrika představuje v rámci celé Afriky subsaharskou chudobu. Toto mínění je do jisté míry pravdivé. Podíváme-li se na celé ACP, Afrika je největší částí a je zde tudíž nejvíce chudých respektive rozvojových zemí. V regionu Jižní Afriky je z dvanácti zemí celých šest, které se zařazují do skupiny LDC. V Africe vznikla řada integračních seskupení převážně s mírou neúspěšnosti, proto jich je zde také mnoho. Důvodem neúspěšností bylo slabé nastartování ekonomického rozvoje, nedostatečné finanční zdroje potřebné k realizaci projektů a programů a stálá ekonomická závislost na bývalých metropolích. V 90. letech byly znovu obnoveny myšlenky integrace. Nyní již po vzoru EU. Za velice úspěšné integrační seskupení lze považovat, z hlediska vzájemných vztahů, SADC. Podíly exportů EU do SADC výrazně převyšují podíly exportů do zbylých integračních seskupení. Vývoj podílů importů je u všech seskupení zhruba podobný. Seskupení BNLS je přesto nejsilnější z hlediska podílů dovozů EU. I když od roku 2003 výrazně klesly, jsou stále mírně před SADC a SACU. Jelikož Evropská komise ve svých statistických analýzách zatím nepublikovala data pro další roky, a jelikož jsou tyto data k dispozici nejpozději k roku 2007, je tato analýza obchodu integračních seskupení s EU pohledem do nedávné minulosti. Přesto poskytuje dobrý pohled na vývoj obchodu mezi těmito integračními seskupeními. Podrobnější pohled na jednotlivé země integračních seskupení v regionu Jižní Afriky poskytují ekonomické ukazatele. Například inflace v roce 2009 v zemích regionu Jižní Afriky je v průměru kolem 8 %. V určitých zemích jako je Mosambik nebo Mauricius je míra inflace kolem 3,5 %. Nejvyšší míru inflace za rok 2009 zaznamenala Zambie a Angola okolo 13 %. Z komoditních struktur obchodů EU a zemí regionu Jižní Afriky lze vyvodit, že hlavními položkami vývozu ACP do EU jsou suroviny a hlavními položkami vývozu EU do ACP jsou technologie. EU se soustředí na rozvojové země po řadu let. Zemím regionu Jižní Afriky a převážně nejméně rozvinutým zemím světa poskytuje finanční pomoci, různé úlevy, a snadnější přístup na evropsko unijní trhy. Tyto výhody ze strany EU jsou natolik velkorysé, že přijímané země mají velkou šanci rozvíjet se pozitivním směrem a záleží jen na nich, jak tyto možnosti

hospodařit uchopí a budou s nimi nakládat. Jiné země třeba takové preferenční možnosti nemají.

Závěr

Zahraniční obchod představuje nejrozšířenější formu vnějších hospodářských vztahů a jeho počátky jsou zakotveny hluboko v historii. Výsledkem zahraničních obchodů jednotlivých zemí je obchodní bilance a díky ní se ukazuje, zda je daný zahraniční obchod pro stát přínosný či naopak. Zahraniční obchod může být ovlivňován řadou faktorů, které jsou důležitými aspekty v těchto obchodních vztazích. Ať už to jsou objektivní či subjektivní faktory, které ovlivňují zahraniční obchod, oba tyto typy faktorů mohou působit jak na rozvoj, tak na útlum vnějších ekonomických vztahů. V každém státě existují faktory, které ovlivňují zahraniční obchod pozitivně a přispívají k jeho rozvoji, jelikož nejchudší země na světě mají určitý potenciál, se kterým pracují. Fungování zahraničního obchodu v ekonomických podmínkách daných zemí je rozdílné. Je to dáno diferenciací ekonomických rozměrů a ekonomické vyspělosti. Zahraniční obchodní politika používá mnoho nástrojů, jimiž reguluje obchodní styky a vztahy. Nástroje zahraničního obchodu představují bezpočetný různých opatření. Jednotlivé země je používají převážně k ochraně domácí výroby, ale mohou také fungovat jako podpora vývozu.

Evropská unie se stala ve 21. století integračním seskupením značných rozměrů a významů. Těch pozitivních přízvisků je u Evropské unie mnoho. Evropská unie je největším integračním seskupením na světě, je největším světovým obchodníkem a je například i největším poskytovatelem pomoci. Svou společnou obchodní politikou, zavedenou v celé Evropské unii a závaznou pro všechny členské země, provádí Evropská unie vůči třetím zemím úspěšně skrze definované zásady. Velmi pozitivní a velkorysou činností Evropské unie jsou její obchodní vztahy s rozvojovými zeměmi. Právní úpravou těchto vztahů pomáhá rozvojovým zemím v rozvoji a začleňování do světové ekonomiky. Evropská unie má obchodní vazby s určitými skupinami zemí, jako je například skupina zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří. Vzájemné vztahy Evropské unie a zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří jsou vytvářeny už od 60 let. 20. století s velkou úspěšností a jsou založeny převážně na preferenčním přístupu na evropské trhy a na velkých finančních prostředcích plynoucích z Evropského rozvojového fondu. Pro integrační seskupení zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří jsou obchodní vztahy s Evropskou unií těmi nejdůležitějšími. V roce 2008 vyvážely země Afriky, Karibiku a Tichomoří do Evropské unie celých 76 mil. EUR a hlavním

vyváženým zbožím byly ropné oleje a oleje získané z živců tvořící 34,3 % celkových vývozu. Evropská unie vyvážela 68 mil. EUR. Vývoz Evropské unie do zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří má od roku 2004 vzrůstající povahu. Dovoz do Evropské unie ze zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří od r. 2005 klesal. Výrazné navýšení zaznamenal až rok 2008.

Jižní Afrika je region disponující řadou negativních označení. Špatné přírodní podmínky, vysoké populační přírůstky, chudoba, malý rozvoj, nekvalitní fungování veřejné správy, politika násilnických seskupení atd. jsou pro Afriku negativním faktorem v jejich růstu.

Vývozy integračních seskupení SACU, SADC a BNLS do Evropské unie jsou vyšší než vývozy Evropské unie do těchto seskupení. Hodnoty vývozu SACU, SADC a BNLS jsou vysoké, ale mají mírně klesající tendenci. Oproti tomu vývozy Evropské unie jsou v SACU a BNLS nízké a stále klesají. Vývozy Evropské unie do SADC jsou ze všech integračních seskupení nejvyšší, ovšem také zaznamenávají pokles. Komoditní struktura vývozu Evropské unie do integračních seskupení SACU, SADC a BNLS byla založena na osobních automobilech, diamantech a elektrických přístrojích. Komoditní struktura dovozu Evropské unie z integračních seskupení SACU, SADC a BNLS byla tvořena diamanty a minerálními oleji. Srovnání ekonomických ukazatelů u jednotlivých zemí regionu Jižní Afriky ukázalo rozdílné charakteristiky daných ekonomik. Nejvyšší hodnotu HDP v paritě kupní síly zaznamenala JAR a sice na úrovni 495,1 mld. USD. V rámci celého regionu je na tom nejlépe. Při podrobné analýze vývoje komoditní struktury vzájemného obchodu Evropské unie a zemí regionu Jižní Afriky vyplynulo, že rozvojové země se soustředí na komodity, ve kterých je jejich podíl největší zatímco Evropská unie vyváží do těchto zemí, především technologie, které jsou v tomto regionu nedostatkovým zbožím.

Jelikož, je v rámci regionu Jižní Afriky zde přítomno celých šest zemí zařazujících se mezi nejméně rozvinuté země světa, těmto zemím je ze strany Evropské unie poskytována řada preferencí převážně týkajících se obchodů.

Na základě doložených analýz lze krátce konstatovat, že pro země Afriky, Karibiku a Tichomoří jsou obchodní vztahy s Evropskou unií tím nejdůležitějším motorem v jejich budoucnosti.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Literární prameny

- [1] ADAMCOVÁ, L.; GOMBALA, I. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2001. 117 s. ISBN 80-245-0152-X.
- [2] CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1 vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. xxxii, 709 s. ISBN 80-7179-804-5.
- [3] FOJTÍKOVÁ, L. *Zahraničně obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945-008)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4.
- [4] JUREČKA, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie: Základní kurs*. Dotisk 1.vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2007. 312 s. ISBN 978-0-248-0530-6.
- [5] KALÍNSKÁ, E.; ŠTĚRBOVÁ, L. a kol. *Mezinárodní obchod: (pro 2 MO 301)*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Oeconomica, 2007. 148 s. ISBN 978-80-245-1299-0.
- [6] KOTLÁN, I. a kol. *Aplikovaná hospodářská politika*. 1. vyd. Ostrava: SOKRATES, 2001. 97 s. ISBN 80-86572-01-3.
- [7] KRUGMAN, P. R.; OBSTFELD, M. *International economics: Theory and Policy*. 8th ed. Boston: Pearson Addison – Wesley, 2009. xxviii, 706 s. ISBN 978-0-321-55398-0.
- [8] KUBIŠTA, V. a kol. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1. vyd. Praha: HZ Editio, 1999. 378 s. ISBN 80-86009-29-7.
- [9] PLCHOVÁ, B. a kol. *Zahraniční ekonomické vztahy ČR*. 3. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 154 s. ISBN 978-80-245-1285-3.
- [10] POPULATION REFERENCE BUREAU. *2009 World Population Data Sheet* [online]. 2009, [cit. 2010-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.prb.org/pdf09/09wpds_eng.pdf>.
- [11] ROZEHNALOVÁ, N.; TÝČ, V. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 207 s. ISBN 80-210-4073-4.
- [12] SVATOŠ, M. a kol. *Zahraniční obchod: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 368 s. ISBN 978-80-247-2708-0.

- [13] TICHÁ, L. *Vnější obchodní vztahy ČR*. 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Ekonomická fakulta, 2007. 167 s. ISBN 978-80-7394-015-7.
- [14] ZLÝ, B. a kol. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. Dotisk 1. vyd. Ostrava: VŠB – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA, 2008.234 s. ISBN 978-80-248-0592-4.

Webové odkazy

- [15] Eurostat. *Newsrelease euroindicators*. [online]. 2010, February [cit. 2010-02-26]. Dostupný z WWW:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/6-17022010-AP/EN/6-17022010-AP-EN.PDF>
- [16] DG TRADE. *ACP including South Africa*. [online]. 2009, September [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW:
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113340.%20South%20Africa.pdf>
- [17] DG TRADE. *Statistical analysis of ACP trade – main products imported*. [online]. 2008, Février [cit. 2010-02-27]. Dostupný z WWW:
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/april/tradoc_138665.pdf>
- [18] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Zahraniční obchod země*. [online]. [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/angola/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html>
- [19] Southern African Development Community. *SADC Programme of Action – SPA* [online]. 2008, September [cit. 2010-04-11]. Dostupný z WWW:
<<http://www.sadc.int/>>
- [20] University of Texas Libraries, *Afrika* [online]. 2008 [cit. 2010-04-11]. Dostupný z WWW:
<http://translate.google.cz/translate?hl=cs&langpair=en|cs&u=http://www.lib.utexas.edu/maps/map_sites/country_sites.html>

- [21] Útvar Ministra pro evropské záležitosti. *Analýza dopadů Lisabonské smlouvy* [online]. 2010, Leden [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Analyza-dopadu-Lisabonske-smlouvy.pdf>>
- [22] WANG, J.-Y.; MASHA, I.; SHIRONO, K.; HARRIS, L. IMF Working Paper. *The Common Monetary Area in Southern Africa: Shocks, Adjustment, and Policy Challenges* [online]. 2007, WP/07/158, July [cit. 2010-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp07158.pdf>>

Seznam zkratk a symbolů

ACP	African, Caribbean and Pacific Group of States Skupina zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří
ADB	African Development Bank Africká rozvojová banka
BENELUX	Belgium, Netherlands, Luxemburg Belgie, Nizozemí, Lucembursko
BLNS	Botswana, Lesotho, Namibia, Swaziland Botswana, Lesotho, Namibie, Svazijsko
C	Spotřební výdaje
CARICOM	Caribbean Community and Common Market Karibské společenství a společný trh
CARIFORUM	Caribbean Forum of African, Caribbean and Pacific States Fórum karibských států ACP
CEEAC	Economic Community of Central African States Hospodářské společenství zemí střední Afriky
CEMAC	Monetary and Economic Community of Central Africa Středoafriké hospodářské a měnové společenství
CMA	Common Monetary Area Společná měnová oblast
COMESA	Common Market of Eastern and Southern Africa Společný trh východní a jižní Afriky
COMESA – FTA	Common Market of Eastern and Southern Africa Společný trh východní a jižní Afriky – pásma volného obchodu společenství
EAC	East African Community Východoafriká spolupráce
EBA	Everything But Arms Vše kromě zbraní
ECA	Economic Commission for Africa Hospodářská komise pro Afriku

ECB	The European Central Bank Evropská centrální banka
ECOWAS	Economic Community of West African States Hospodářské společenství zemí západní Afriky
ECU	European Currency Unit Evropská měnová jednotka
EDF	European Development Fund Evropský rozvojový fond
EHS	Evropské hospodářské společenství
EPA	Economic Partnership Agreement Dohoda o hospodářském partnerství
ES	Evropská společenství
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	The European Union Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
EVI	Economic Vulnerability Index Index ekonomické zranitelnosti
GDP	Gross Domestic Product Hrubý domácí produkt
GNP	Gross National Product Hrubý národní produkt
GSP	Generalised system of Preferences Všeobecný systém celních preferencí
HAI	Human Assets Index Index lidských zdrojů
HDI	Human development index Index lidského rozvoje
I	Investice
IMF	International Monetary Fund Mezinárodní měnový fond
JAR	Jihoafrická republika

LDC	The Least Developed Countries Nejméně rozvinuté země
M	Dovoz
MO	Mezinárodní obchod
NDP	Net Domestic Product Čistý domácí produkt
NNP	Net National Product Čistý národní produkt
OAU	Organization of African Unity Organizace africké jednoty
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Purchasing power parity Parita kupní síly
PRB	Population reference bureau Populační referenční kancelář
PTA	Preferential Trade Area for Eastern and Southern Africa States Preferenční pásmo pro východní a jižní Afriku
RMA	Rand Monetary Area Randová měnová oblast
SACM	South African Common Market, Jihoafrický společný trh
SACU	South African Custom Union, Jihoafrická celní unie
SADC	South African Development Community Jihoafrické rozvojové společenství
SADCC	South African Development Coordination Conference Konference pro koordinaci rozvoje v jižní Africe
SAPs	Structural Adjustment Programmes, Program strukturálního přizpůsobování
SITC	Standardní mezinárodní obchodní klasifikace
SNS	Společenství nezávislých států
SOP	Společná obchodní politika
SPA	The SADC Programme of Action Program aktivit integračního seskupení SADC

STABEX	Système de Stabilisation des Recettes d'Exportation Stabilizační systém příjmů z exportu zemědělských produktů
SYSMIN	System of Stabilization of Export Earnings from Mining products Systém stabilizace výnosů v těžebních oblastech rozvojových zemí ACP asociovaných s EU
UEMOA	West African Economic and Monetary Union Západoafrická hospodářská a měnová unie
USA	United States of America Spojené státy americké
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development Konference OSN pro obchod a rozvoj
VPH	Vnější hospodářská politika
WB	World Bank Světová banka
WTO	World Trade Organisation Světová obchodní organizace
X	Vývoz
Y	Národní důchod
ZO	Zahraniční obchod

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Obrázek 3.1 Země regionu Jižní Afriky

Graf 2.1 Hlavní dovozci na světovém trhu zboží a služeb pro rok 2008 (v mld. USD)

Graf 2.2 Hlavní vývozci na světovém trhu zboží a služeb pro rok 2008 (v mld. USD)

Graf 2.3 Vývoz a dovoz mezi EU27 a zeměmi ACP v období 1999 – 2008 (v %)

Graf 3.1 Vývoz EU do integračních seskupení regionu Jižní Afriky v období 2002 - 2007 (v %)

Graf 3.2 Dovoz EU z integračních seskupení regionu Jižní Afriky v období 2002 – 2007 (v %)

Tab. 3.1 Vybrané ekonomické ukazatele zemí regionu Jižní Afriky pro období 2007 – 2009

Tab. 3.2 Komoditní struktura vzájemného obchodu mezi EU27 a SADC, SACU a BNLS pro rok 2007 (v %)

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. 5. 2010

Martina Štefánková
.....
Martina Štefánková

Adresa trvalého pobytu studenta:

Mánesova 3007/9, Ostrava – Moravská Ostrava

702 00

Seznam příloh

- Příloha č. 1   Komoditní struktura hlavních produktů vyvážených z EU do zemí regionu Jižní Afriky za období 2005 – 2006 (v %)
- Příloha č. 2   Komoditní struktura hlavních produktů dovážených ze zemí regionu Jižní Afriky do EU za období 2005 – 2006 (v %)

**Komoditní struktura hlavních produktů vyvážených z EU do zemí regionu
Jižní Afriky za období 2005 – 2006 (v %)**

	EU export		
	2005	2006	2007
Angola	20% stroje, 64% další	22% stroje, 10% vozidla, 8% železo, ocel a 60% další	25% stroje, 9% vozidla, 6% železo, ocel a 60% další
Botswana	33% vozidla, 32% stroje, 7% chemikálie a 28% další	42% stroje, 19% perly, drahé kameny a kovy, 7% chemikálie a 32% další	45% stroje, 24% perly, drahé kameny a kovy, 8% chemikálie a 23% další
JAR	23% stroje, 19% vozidla a 58% další	25% stroje, 19% vozidla a 56% další	26% stroje, 17% vozidla a 57% další,
Lesotho	45% stroje, 12% optika, 7% vozidla, 6% vlákna, papír a 30% další	37% stroje, 19% chemikálie, 6% vlákna, papír, 5% optika a 33% další	34% stroje, 15% chemikálie, 9% optika, 6% plasty a 36% další
Madagaskar	18% stroje, 10% vozidla, 7% letadla, 5% chemikálie a 60% další	22% stroje, 7% vozidla, 6% chemikálie a 65% další	28% stroje, 6% vozidla a 66% další
Malawi	25% stroje, 24% chemikálie, 11% vlákna, papír, 6% vozidla a 34% další	28% stroje, 18% chemikálie, 6% vlákna, papír, 6% cereálie, 5% vozidla a 37% další	28% chemikálie, 21% stroje a 51% další
Mauricius	38% stroje, 7% perly, drahé kameny a kovy, 5% letadla a 50% další	27% stroje, 18% letadla, 7% perly, drahé kameny a kovy a 48% další	14% stroje, 11% perly, dr. kam. a kovy, 10% letadla, 6% ryby, 6% vozidla a 53% další
Mosambik	30% stroje, 11% chemikálie a 59% další	26% stroje, 10% cereálie, 7% chemikálie, 6% vozidla a 51% další	29% stroje, 9% železo, ocel a 62% další
Namibie	30% letadla, 24% stroje, 5% perly, drahé kameny a kovy a 41% další	44% stroje, 10% perly, drahé kameny a kovy a 46% další	24% stroje, 9% rudy, strusky, popel, 7% optika a 60% další

Svazijsko	41% chemikálie, 27% stroje, 6% lak, gumy, pryskyřice, 6% misc a 20% další	40% chemikálie, 23% stroje, 8% misc, 5% umění a 24% další	37% chemikálie, 20% stroje, 9% misc a 34% další
Zambie	48% stroje, 10% chemikálie, 6% vozidla a 36% další	47% stroje, 7% chemikálie, 6% vozidla a 40% další	53% stroje, 6% vozidla, 5% chemikálie a 36% další
Zimbabwe	43% stroje, 9% vozidla, 7% vlákna, papír a 41% další	39% stroje, 9% vlákna, papír, 7% vozidla a 45% další	37% stroje, 14% chemikálie, 8% vozidla, 5% vlákna, papír a 36% další

Pramen: Pramen: Evropská komise, Přehledy regionů a zemí ACP, 2006, 2008, vlastní zpracování.

Příloha č. 2

Komoditní struktura hlavních produktů dovážených do EU ze zemí regionu Jižní Afriky za období 2005 – 2006 (v %)

	EU import		
	2005	2006	2007
Angola	81% paliva, 16% perly, drahé kameny, kovy a 3% další	84% paliva, 13% perly, drahé kameny a kovy, 3% další	73% paliva, 27% další
Botswana	98% perly, drahé kameny a kovy, 2% další	98% perly, drahé kameny a kovy, 2% další	92% perly, drahé kameny a kovy, 8% další
JAR	46% další, 23% perly, drahé kameny a kovy, 16% paliva, 8% stroje, 7% železo, ocel	40% další, 24% perly, drahé kameny a kovy, 14% paliva, 10% stroje, 7% železo, ocel, 5% rudy	36% další, 29% perly, dr. Kam. a kovy, 12% paliva, 10% stroje, 8% železo, ocel, 5% rudy
Lesotho	97% perly, drahé kameny a kovy, 3% další	97% perly, drahé kameny a kovy, 3% další	98% perly, drahé kameny a kovy, 2% další

Madagaskar	38% textilie, 32% další, 21% ryby, 9% rybí maso	41% textilie, 32% další, 20% ryby, 7% rybí maso	43% textilie, 27% další, 18% ryby, 6% ovoce, ořechy, 6% rybí maso
Malawi	67% tabák, 17% cukr, 9% čaj, 7% další	68% tabák, 18% cukr, 9% čaj, 5% další	77% tabák, 14% cukr, 5% čaj, 4% další
Mauricius	37% textilie, 28% cukr, 16% další, 7% rybí maso, 6% stroje, 6% perly, drahé kameny a kovy	44% textilie, 25% cukr, 14% další, 11% rybí maso, 6% perly, drahé kameny a kovy	44% textilie, 23% cukr, 20% další, 13% rybí maso
Mosambik	87% hliník, 7% další, 6% ryby	87% hliník, 13% další	84% hliník, 11% další, 5% tabák
Namibie	43% perly, drahé kameny a kovy, 23% ryby, 20% další, 6% chemikálie, 6% zinek	53% perly, drahé kameny a kovy, 18% další, 17% ryby, 12% zinek	27% perly, drahé kameny a kovy, 27% zinek, 24% ryby, 16% další, 6% měď
Svazijsko	69% cukr, 13% vlákna, papír, 10% další, 8% ovoce, ořechy	62% cukr, 11% zelenina, ovoce, 10% ořechy, 10% další, 7% ethyl alkohol	44% cukr, 22% chemikálie, 13% ovoce, ořechy, 8% ethyl alkohol, 8% zelenina, 5% další
Zambie	34% další, 19% měď, 11% cukr, 10% tabák, 7% rostliny, květiny, 7% bavlna, 12% zelenina	64% měď, 30% další, 6% tabák	57% měď, 35% další, 8% tabák
Zimbabwe	34% další, 20% železo, ocel, 14% tabák, 9% cukr, 9% p., dr. kameny a kovy, 8% rostliny, kv., 6% sůl	25% žel., oc., 23% další, 12% tabák, 18% perly, dr.kam. a kovy, květiny, měď, 17% sůl, cukr	38% další, 26% železo, ocel, 15% tabák, 8% sůl, kámen, 7% rostliny, květiny, 6% měď

Pramen: Evropská komise, Přehledy regionů a zemí ACP, 2006, 2008, vlastní úprava.